HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a doua)

12 decembrie 2007 *

În cauzele conexate T-101/05 și T-111/05,

**BASF AG,** cu sediul în Ludwigshafen (Germania), reprezentată de domnii N. Levy, barrister, J. Temple-Lang, solicitor, și de C. Feddersen, avocat,

reclamantă în cauza T-101/05,

**UCB SA,** cu sediul în Bruxelles (Belgia), reprezentată de J. Bourgeois, J.-F. Bellis și M. Favart, avocați,

reclamantă în cauza T-111/05,

împotriva

**Comisiei Comunităților Europene**, reprezentată, în cauza T-101/05, de domnii A. Whelan și F. Amato și, în cauza T-111/05, inițial de doamna O. Beynet și de domnul Amato și ulterior de domnii X. Lewis și Amato, în calitate de agenți,

pârâtă,

* Limbile de procedură: engleza și franceza.

având ca obiect o cerere de anulare sau de reducere a amenzilor aplicate reclamantelor prin Decizia 2005/566/CE a Comisiei din 9 decembrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul SEE (Cauza COMP/E-2/37.533 – Clorură de colină) (rezumat în JO 2005, L 190, p. 22),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a doua),

compus din domnii A. W. H. Meij, îndeplinind funcția de președinte, N. J. Forwood și S. Papasavvas, judecători,

grefier: doamna C. Kantza, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 13 februarie 2007,

pronunță prezenta

**Hotărâre**

**Istoricul cauzei și decizia atacată**

1 Prin Decizia 2005/566/CE din 9 decembrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul SEE (Cauza COMP/E-2/37.533 – Clorură de colină) (rezumat în JO 2005, L 190, p. 22, denumită în continuare „Decizia”), Comisia a constatat că mai multe întreprinderi au încălcat articolul 81

alineatul (1) CE și articolul 53 din Acordul privind Spațiul Economic European (SEE) prin participarea la un ansamblu de acorduri și practici concertate referitoare la stabilirea prețurilor, la împărțirea piețelor și la acțiuni concertate împotriva concurenților din sectorul clorurii de colină în SEE (articolul 1 din Decizie).

2 Cu privire la produsul vizat, Comisia precizează că respectiva clorură de colină face parte din grupul vitaminelor hidrosolubile din complexul B (vitamina B4). Aceasta este în principal utilizată în industria alimentației animale (păsări și porci) drept aditiv alimentar. Clorura de colină este comercializată fie în soluție apoasă de 70 %, fie pulverizată pe suport de cereale deshidratate sau de siliciu cu o concentrație de 50 %-60 %. Partea de clorură de colină care nu este utilizată drept aditiv alimentar pentru animale este rafinată pentru obținerea unui produs cu puritate mai mare (calitate farmaceutică). Pe lângă producători, piața clorurii de colină interesează, pe de o parte, prelucrătorii, care cumpără produsul de la producători sub formă lichidă și îl transformă în clorură de colină pe suport fie pentru producător, fie pentru ei înșiși și, pe de altă parte, distribuitorii.

3 Din considerentul (3) al Deciziei rezultă inițierea de către Comisie a unei investigații privind sectorul clorurii de colină la nivel mondial, ulterior primirii, în aprilie 1999, a unei cereri de aplicare de măsuri de clemență din partea producătorului american Bioproducts. Investigația a acoperit o perioadă cuprinsă între 1992 și sfârșitul anului 1998. În considerentul (45) al Deciziei, Comisia arată că producătorul canadian Chinook luase deja legătura cu aceasta la 25 noiembrie și la 3 și 16 decembrie 1998 în legătură cu înțelegerea în cauză, dar că aceasta nu inițiase nicio investigație la momentul respectiv.

4 În ceea ce privește SEE, potrivit considerentului (64) al Deciziei, înțelegerea în cauză a fost pusă în aplicare la două niveluri diferite, dar strâns legate: nivelul mondial și nivelul european. La nivel mondial, producătorii Bioproducts (Statele Unite ale Americii), Chinook (Canada), Chinook Group Limited (Canada), DuCoa (Statele

Unite ale Americii), cinci societăți din grupul Akzo Nobel (Țările de Jos) și reclamantele au participat (direct sau indirect) la activități anticoncurențiale între iunie 1992 și aprilie 1994. Aceste activități aveau drept obiect, în esență, majorarea prețurilor la scară mondială, în special în SEE, și controlul prelucrătorilor, în special în SEE, în vederea garantării faptului că aceștia din urmă nu pun în pericol majorările convenite și împărțirea piețelor mondiale prin retragerea producătorilor nord-americani de pe piața europeană în schimbul retragerii producătorilor europeni de pe piața nord-americană. Comisia identifică nouă reuniuni în cadrul înțelegerii la scară mondială între iunie 1992 (în Mexico, Mexic) și aprilie 1994 (la Johor Bahru, Malaezia). Reuniunea cea mai importantă ar fi cea desfășurată la Ludwigshafen (Germania) în noiembrie 1992.

5 Doar producătorii europeni (BASF AG, UCB SA și cinci societăți ale grupului Akzo Nobel) ar fi participat la reuniuni care puneau în aplicare înțelegerea la nivel european, ce a durat din martie 1994 până în octombrie 1998. Comisia identifică cincisprezece reuniuni care se raportează la aceasta, din martie 1994 (la Schoten, Belgia) până în octombrie 1998 (la Bruxelles, Belgia sau la Aachen, Germania). Potrivit considerentului (65) al Deciziei, aceste reuniuni au avut drept rol continuarea acordului încheiat la nivel mondial. Acestea ar fi avut drept obiectiv majorarea regulată a prețurilor în ansamblul SEE însoțită de o împărțire a piețelor și de o atribuire a clienților individuali, precum și controlul prelucrătorilor în Europa în vederea păstrării unui nivel ridicat al prețurilor.

6 Potrivit aprecierilor Comisiei, acordurile mondiale și acordurile europene se înscriau toate, în ceea ce privește SEE, în cadrul unui proiect global care a stabilit liniile de acțiune ale membrilor înțelegerii și care a restrâns comportamentul comercial individual al acestora în vederea urmăririi unui obiectiv economic anticoncurențial unic, și anume denaturarea condițiilor normale de concurență în SEE. În consecință, în opinia Comisiei, acordurile încheiate la nivelurile mondial și european trebuie considerate drept o încălcare complexă și continuă unică privind SEE, la care producătorii nord-americani au participat o anumită perioadă, iar producătorii europeni, pe parcursul întregii perioade în cauză.

7 În ceea ce privește identificarea destinatarilor Deciziei, Comisia a precizat în considerentul (166) al acesteia că cinci societăți din grupul Akzo Nobel (denumite în continuare împreună „Akzo Nobel"), BASF, Bioproducts, Chinook, DuCoa și UCB, trebuiau să fie răspunzătoare pentru încălcare. În schimb, Ertisa, o societate spaniolă deținătoare a 50 % din piața spaniolă, nu a fost destinatară a Deciziei, întrucât Comisia a apreciat în considerentul (178) al acesteia că probele erau în ansamblu insuficiente pentru a o face răspunzătoare pentru faptele invocate.

8 La articolul 3 din Decizie, Comisia a impus întreprinderilor destinatare să înceteze imediat încălcările vizate la articolul 1 din decizie, în măsura în care nu făcuseră acest lucru, și să se abțină pe viitor de la actele sau de la comportamentele ilicite constatate, precum și de la orice măsură având un obiect sau un efect identic sau echivalent.

9 Cu privire la aplicarea de amenzi, Comisia a considerat că producătorii nord-americani (Bioproducts, Chinook și DuCoa) încetaseră participarea la încălcare cel mai târziu la 20 aprilie 1994, la sfârșitul reuniunii de la Johor Bahru (a se vedea punctul 4 de mai jos). Potrivit considerentului (165) al deciziei, Comisia nu deținea probe care să indice că au avut loc alte reuniuni sau contacte la care ar fi participat producătorii nord-americani și prin intermediul cărora aceștia ar fi stabilit prețurile pentru SEE sau ar fi confirmat angajamentul lor inițial de a nu exporta în Europa. Având în vedere că primul act al Comisiei privind această încălcare este datat 26 mai 1999, și anume mai mult de cinci ani după încetarea participării producătorilor nord-americani, Comisia nu le-a aplicat nicio amendă acestor producători, conform articolului 1 din Regulamentul (CEE) nr. 2988/74 al Consiliului din 26 noiembrie 1974 privind termenele de prescripție a acțiunilor și a aplicării sancțiunilor conform normelor Comunității Economice Europene privind transporturile și concurența (JO L 319, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 1, p. 78) și articolului 25 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1).

10 În schimb, întrucât participarea producătorilor europeni a durat până la 30 septembrie 1998, Comisia le-a aplicat amenzi în cuantum total de 66,34 de milioane de euro.

11 Cuantumul amenzilor a fost stabilit de către Comisie pe baza Liniilor directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „liniile directoare"), precum și a Comunicării privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4, denumită în continuare „comunicarea privind cooperarea din 1996").

12 În considerentul (187) al deciziei, Comisia a indicat criteriile generale pe baza cărora a stabilit cuantumul amenzilor. Aceasta și-a exprimat intenția de a lua în considerare toate împrejurările cauzei, în special gravitatea și durata încălcării, de a conferi amenzii un caracter suficient de descurajator, de a aprecia în fiecare caz în parte rolul fiecărei întreprinderi parte la încălcare, de a ține cont în special de eventualele circumstanțe agravante sau atenuante și de a aplica, dacă este cazul, comunicarea privind cooperarea.

13 Cu privire la gravitatea încălcării, Comisia a ținut cont de natura acesteia (stabilirea prețurilor, împărțirea piețelor, repartizarea clienților, acțiune concertată împotriva concurenților), de impactul concret al încălcării pe piață ca urmare a punerii sale în aplicare, precum și de dimensiunea pieței geografice vizate (ansamblul SEE) pentru a concluziona că întreprinderile destinatare ale deciziei săvârșiseră o încălcare foarte gravă a articolului 81 alineatul (1) CE și a articolului 53 alineatul (1) din Acordul SEE [considerentele (190)-(198) ale deciziei]. Conform liniilor directoare, acest nivel de gravitate justifică aplicarea unei amenzi mai mari de 20 de milioane de euro. Cu

toate acestea, Comisia a indicat în considerentul (199) al deciziei că ar ține cont de valoarea relativ redusă a pieței clorurii de colină în SEE (52,6 milioane de euro, în 1997, ultimul an integral al încălcării).

14 În vederea stabilirii cuantumului inițial al amenzilor, Comisia a indicat că va aplica un tratament diferențiat societăților implicate pentru a ține cont de diferențele în ceea ce privește capacitatea economică efectivă a acestora de a dăuna grav concurenței. Astfel, ținând cont de faptul că încălcarea a început la nivel mondial, cu participarea societăților nord-americane care au acceptat în special să se retragă de pe piața europeană, Comisia a apreciat că era necesar să se bazeze pe cotele de piață mondiale ale întreprinderilor parte la încălcare pentru a stabili importanța respectivă a acestora [considerentele (200) și (201) ale deciziei].

15 Astfel, pe baza cotelor de piață mondiale deținute în 1997, Comisia a încadrat Chinook în prima categorie, cu o cotă de piață de 19,3 %, DuCoa, în cea de a doua categorie, cu o cotă de piață de 16,3 %, UCB, Bioproducts și Akzo Nobel, în cea de a treia categorie, cu cote de piață de 13,4 %, de 12,2 % și respectiv de 12 %, și BASF, în cea de a patra categorie, cu o cotă de piață de 9,1 %. În urma acestui clasament, cuantumurile inițiale au fost stabilite la 12,9 milioane de euro pentru UCB și la 9,4 milioane de euro pentru BASF. Aceste cuantumuri inițiale au fost calculate pe baza unui cuantum inițial pentru prima categorie de 20 de milioane de euro [considerentele (201) și (202) ale deciziei].

16 În vederea asigurării unui caracter descurajator suficient, având in vedere cifra de afaceri a reclamantelor în 2003 (3 miliarde de euro pentru UCB și 33,4 miliarde de euro pentru BASF), Comisia a multiplicat cuantumul inițial al amenzii pentru BASF cu coeficientul 2 [considerentul (203) al deciziei].

17 În continuare, Comisia a majorat pentru fiecare dintre reclamante cuantumul inițial, astfel cum a fost stabilit după aplicarea factorilor de descurajare, cu 10 % pentru fiecare an întreg de încălcare și cu 5 % pentru fiecare perioadă suplimentară de șase luni sau mai mare, dar inferioară unui an. Întrucât încălcarea a durat cel puțin cinci ani și unsprezece luni (de la 13 octombrie 1992 până la 30 septembrie 1998), Comisia a majorat cuantumurile inițiale cu 55 %. Astfel, cuantumurile de bază ale amenzilor aplicate au fost stabilite la 29,14 milioane de euro pentru BASF și la 20 de milioane de euro pentru UCB [considerentele (206) și (207) ale deciziei].

18 Împotriva BASF a fost reținută o circumstanță agravantă pentru încălcări repetate pe motivul că aceasta făcuse deja, în două rânduri, obiectul unor decizii de interdicție pentru același tip de comportament anticoncurențial. Este vorba despre Decizia 69/243/CEE a Comisiei din 24 iulie 1969 privind o procedură în temeiul articolului [81 CE] (IV/26.267 — Materii colorante) (JO L 195, p. 11) și despre Decizia 94/599/CE a Comisiei din 27 iulie 1994 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/31.865 — PVC) (JO L 239, p. 14). Această circumstanță a determinat o majorare cu 50 % a cuantumului de bază al amenzii aplicate BASF, acest cuantum ajungând la 43,71 de milioane de euro [considerentele (208) și (219) ale deciziei].

19 După respingerea unei serii de argumente invocate de către reclamante cu titlu de circumstanțe atenuante, întemeiate pe o încetare timpurie a încălcării, pe neaplicarea acordurilor, pe durata lungă a investigației, pe situația de criză a sectorului și pe măsurile disciplinare adoptate împotriva salariaților implicați în încălcare, în vederea aplicării unui program de conformare, Comisia a redus amenda aplicată UCB pe motivul unei cooperări efective în afara cadrului comunicării privind cooperarea din 1996. Mai precis, UCB este cea care informase Comisia, la 26 iulie 1999, cu privire la existența încălcării la nivel european, semnalând nouă reuniuni care au avut loc între martie 1994 și octombrie 1998, atunci când Comisia nu dispunea de informații decât cu privire la nivelul mondial al înțelegerii. Acest fapt a determinat o reducere de 25,8 % a cuantumului de bază al amenzii, reducându-l la 14,84 de milioane de euro [considerentele (218) și (219) ale deciziei].

20 Cu privire la aplicarea comunicării privind cooperarea din 1996, Comisia precizează în considerentul (220) al deciziei că toate reclamantele au cooperat cu aceasta în diferite etape ale procedurii.

21 Drept răspuns la o solicitare de informaţii datată 26 mai 1999, BASF (primul dintre cei trei producători europeni care a comunicat voluntar probe) a comunicat, la 15 iunie 1999, un raport a cărui parte G se referea la clorura de colină. Cu toate acestea, întrucât întrebările adresate nu se refereau la acest produs, Comisia a apreciat în considerentul (221) al deciziei că secţiunea G din raportul menţionat trebuia să fie calificată drept comunicare voluntară de probe, în sensul secţiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996. Acelaşi regim se aplică documentelor furnizate de BASF, la 23 iunie 1999, care cuprindeau elemente referitoare la reuniunea de la Ludwigshafen [considerentul (221) al deciziei].

22 Cu privire la aprecierea valorii acestor elemente, Comisia subliniază că probele furnizate deja de Chinook şi de Bioproducts erau, prin ele însele, în mod vădit suficiente pentru a constitui o probă decisivă în sensul secţiunii B din comunicarea privind cooperarea din 1996. Într-adevăr, probele furnizate de Bioproducts la 7 mai 1999 ar fi determinat Comisia să trimită, la 22 iunie 1999, o solicitare de informaţii referitoare în mod specific la clorura de colină. Cu toate acestea, secţiunea G din raportul BASF ar putea, în pofida valorii sale limitate faţă de informaţiile deja disponibile, să fie considerată drept un element care confirmă încălcarea la nivel mondial, în sensul secţiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996. Referitor la acordurile europene, Comisia precizează că BASF s-a limitat să declare că, în pofida eforturilor producătorilor europeni, nu fusese încheiat sau aplicat niciun acord efectiv. În ceea ce priveşte o comunicare a BASF din data de 16 iulie 1999, aceasta nu cuprindea elemente care să contribuie la confirmarea încălcării şi, în orice caz, ar constitui un răspuns la solicitarea de informaţii din 22 iunie 1999. În rest, Comisia precizează că o comunicare a BASF datată 4 noiembrie 2002, drept răspuns la o solicitare de informaţii din 30 august 2002, s-a dovedit a avea o valoare foarte limitată cu privire

la cele două reuniuni. Pe de altă parte, după ce a primit comunicarea obiecțiunilor, BASF a informat Comisia că nu contesta materialitatea faptelor. Pe baza acestor elemente, Comisia a acordat BASF o reducere de 20 % a cuantumului amenzii care i-ar fi fost altfel aplicată [considerentele (221)-(226) ale deciziei].

23 În ceea ce privește UCB, Comisia a recunoscut că informațiile furnizate la 26 iulie 1999 (a se vedea punctul 19 de mai sus) constituiau o contribuție materială semnificativă pentru stabilirea încălcării la nivel european, chiar dacă nu a fost furnizat niciun document datând din perioada 1995-1998. În schimb, Comisia nu a considerat o comunicare suplimentară din 21 septembrie 1999 ca având o importanță similară. În plus, contestarea participării la nivelul mondial al înțelegerii a determinat Comisia să refuze beneficiul unei reduceri pentru necontestarea materialității faptelor. Pentru aceste motive, Comisia a acordat UCB, pe baza secțiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996, o reducere de 30 % a cuantumului amenzii care i-ar fi fost altfel aplicată [considerentele (227)-(231) ale deciziei].

24 La finalul acestei proceduri, amenzile aplicate reclamantelor au fost stabilite astfel:

— 34,97 de milioane de euro pentru BASF;

— 10,38 de milioane de euro pentru UCB.

**Procedura și concluziile părților**

25 Prin cereri introductive depuse la grefa Tribunalului la 25 februarie (cauza T-115/05, UCB/Comisia) și la 1 martie 2005 (cauza T-101/05, BASF/Comisia), reclamantele au introdus prezentele acțiuni.

26 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 2 martie 2005 (înregistrată sub referința T-112/05), Akzo Nobel, destinatară în egală măsură a deciziei, a introdus o acțiune împotriva acesteia.

27 Prin scrisoarea din 25 iulie 2006, trimisă drept răspuns la o întrebare scrisă, BASF a informat Tribunalul cu privire la renunțarea la primul și al șaptelea dintre motive.

28 Prin Ordonanța din 7 septembrie 2006, președintele Camerei a doua a Tribunalului a decis, după ascultarea părților, conexarea cauzelor T-101/05, T-115/05, precum și a cauzei T-112/05 pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii, conform articolului 50 din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

29 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii, a adresat în scris o întrebare părților.

30 După ascultarea părților în cursul ședinței cu privire la acest aspect, Tribunalul a decis disjungerea cauzei T-112/05 de cauzele T-101/05 și T-111/05 în vederea pronunțării hotărârii, conform articolului 50 din Regulamentul de procedură.

31 În cauza T-101/05, BASF a solicitat Tribunalului:

— anularea amenzii aplicate prin decizie sau reducerea substanțială a cuantumului acesteia;

— obligarea Comisiei la suportarea cheltuielilor de judecată și a altor cheltuieli efectuate de către aceasta în legătură cu prezenta cauză;

— dispunerea oricărei măsuri pe care Tribunalul o consideră adecvată.

32 În cauza T-111/05, UCB a solicitat Tribunalului:

— anularea deciziei sau cel puțin anularea amenzii sau reducerea substanțială a cuantumului acesteia;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

33 Comisia a solicitat Tribunalului:

— respingerea acțiunilor;

— obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

## În drept

1. *Considerații introductive*

34 BASF invocă cinci motive care repun în discuție aprecierea Comisiei privind, în primul rând, efectul descurajator al amenzii aplicate, în al doilea rând, majorarea cuantumului acesteia pentru încălcări repetate, în al treilea rând, cooperarea sa în timpul procedurii administrative, în al patrulea rând, reducerea globală care ar trebui să îi fie acordată independent de comunicarea privind cooperarea din 1996 și, în al cincilea rând, calificarea acordurilor mondiale și europene drept o încălcare unică și continuă.

35 În ceea ce privește UCB, aceasta invocă trei motive întemeiate pe o eroare în calificarea acordurilor mondiale și europene drept încălcare unică și continuă, pe o aplicare greșită a comunicării privind cooperarea din 1996 și, în subsidiar, pe o încălcare a acestei comunicări, chiar și în ipoteza în care Tribunalul ar considera că acordurile mondiale și europene ar constitui o încălcare unică și continuă.

36 Trebuie analizate mai întâi primele patru motive ale BASF, ulterior, trebuie apreciată temeinicia acestor argumente invocate în susținerea motivului comun privind caracterul unic și continuu al încălcării și, în sfârșit, trebuie analizate cel de al doilea și cel de al treilea dintre motivele UCB.

2. *Cu privire la primul motiv invocat de către BASF, întemeiat pe o încălcare a Regulamentelor nr. 17 și nr. 1/2003, precum și a liniilor directoare, ca urmare a majorării cuantumului amenzii cu 100 % în scop de descurajare*

*Argumentele părților*

37 În cererea sa, BASF a invocat trei obiecții împotriva majorării cuantumului amenzii în scop de descurajare. În primul rând, această majorare ar fi contrară Regulamentului nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), și Regulamentului nr. 1/2003, precum și așteptărilor legitime care rezultă din liniile directoare. În al doilea rând, Comisia nu ar fi analizat dacă o majorare în acest sens era necesară, având în vedere comportamentul BASF. În al treilea rând, această majorare ar fi incompatibilă cu aplicarea comunicării privind cooperarea din 1996.

38 În cursul ședinței, BASF a renunțat la prima și la a treia dintre obiecțiile prezentului motiv. În cadrul celei de a doua obiecții, aceasta susține că, anterior majorării unei amenzi în scop de descurajare, Comisia este obligată să aprecize dacă o astfel de majorare este necesară pentru întreprinderea respectivă în raport cu probabilitatea unor încălcări repetate săvârșite de aceasta. Dimensiunea unei societăți ar fi un factor nerelevant în vederea acestei aprecieri. În schimb, alte elemente ar putea arăta comportamentul viitor al unei întreprinderi. O întreprindere mare ar avea nevoie mai puțin să fie descurajată, de exemplu, pe motivul expunerii sale la acțiuni de grup sau pe motivul unor eventuale consecințe care afectează valoarea sa la bursă. Nevoia descurajării nu poate fi apreciată pe baza dimensiunii globale a unei întreprinderi, ci ar trebui întemeiată pe atitudinea sa specifică. Or, Comisia nu ar fi motivat majorarea menționată decât prin indicarea cifrei de afaceri mondiale a BASF.

39 Având în vedere că elementul care ar permite să se stabilească dacă sancțiunea este de natură să descurajeze întreprinderea de la săvârșirea de încălcări viitoare este

cuantumul final al amenzii, BASF susține că necesitatea unei majorări a amenzii în scop de descurajare ar trebui apreciată la sfârșitul calculului amenzii, iar nu într-un stadiu intermediar. În plus, o astfel de majorare a cuantumului amenzii ar trebui explicată (în comunicarea obiecțiunilor și în decizie) prin referirea la atitudinea fiecărei societăți. Mai mult, Comisia ar fi obligată să țină cont de amenzile pe care întreprinderea în cauză a trebuit să le plătească în țări terțe la momentul adoptării deciziei pentru o încălcare similară a normelor de drept. BASF adaugă că în mod greșit Comisia a aplicat o majorare a cuantumului amenzii pe baza altor activități în cadrul altor piețe complet independente. BASF subliniază că în cazul său nu se impunea nicio majorare suplimentară în scop de descurajare. Într-adevăr, ca urmare a Deciziei 2003/2/CE a Comisiei din 21 noiembrie 2001 privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul SEE (Cauza COMP/E-1/37.512 — Vitamine) (JO 2003, L 6, p. 1), BASF ar fi întreprins demersuri fără precedent pentru a controla ca niciun comportament ilicit de acest tip să nu se repete în viitor, aspect pe care l-ar fi explicat în răspunsul său la comunicarea obiecțiunilor. Cooperarea acesteia în cursul procedurii administrative, precum și amenzile pe care a trebuit să le plătească în țări terțe ca urmare a cauzei Vitamine ar demonstra absența oricărei necesități de descurajare. Or, decizia nu ar conține elemente care ar putea contrazice argumentele BASF.

40 În opinia BASF, deși Comisia susține că descurajarea constituie o componentă a gravității încălcării, iar nu un element al comportamentului individual al fiecărei întreprinderi, aceasta nu explică totuși de ce anumitor întreprinderi, mai degrabă decât altora, li se aplică majorări ale amenzilor în scopuri de descurajare. BASF adaugă că, având în vedere istoricul și conexiunea dintre prezenta cauză și cauza Vitamine, punctul 39 de mai sus, Decizia 2003/2 nu ar fi trebuit considerată drept relevantă pentru a calcula amenda BASF sau pentru a evalua chestiunea descurajării, deoarece Comisia nu a explicat de ce nu s-a referit într-o singură decizie la toate cartelurile privind vitaminele.

41 BASF subliniază, drept răspuns la argumentul Comisiei potrivit căruia prezumția de nevinovăție s-ar opune unei aprecieri a comportamentului ilicit viitor, că aspectul relevant este acela de a ști dacă pentru o întreprindere care cunoaște caracterul ilicit

al comportamentului său și care adoptă măsuri împotriva repetării acestuia este necesară o descurajare suplimentară. Această analiză nu ar avea legătură cu prezumția de nevinovăție.

42 Comisia contestă temeinicia prezentului motiv.

*Aprecierea Tribunalului*

43 Trebuie amintit că sancțiunile prevăzute la articolul 15 din Regulamentul nr. 17 și la articolul 23 din Regulamentul nr. 1/2003 au drept scop reprimarea comportamentelor ilicite, precum și prevenirea repetării acestora. Descurajarea constituie așadar un scop al amenzii (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, Rec., p. II-497, denumită în continuare „Hotărârea Vitamine", punctele 218 și 219).

44 Liniile directoare prevăd acest scop la punctul 1 A, potrivit căruia „este necesar […] să se fixeze amenda la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator".

45 În plus, efectul descurajator al amenzilor constituie unul dintre elementele în funcție de care trebuie stabilită gravitatea încălcărilor (Hotărârea Curții din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33).

46 În cauză, trebuie arătat că, în vederea aplicării BASF a majorării cuantumului iniţial al amenzii, Comisia nu a efectuat o evaluare a probabilităţii unor încălcări repetate din partea acesteia. Într-adevăr, astfel cum rezultă din considerentul (203) al deciziei (a se vedea punctul 16 de mai sus), aceasta a luat în considerare doar dimensiunea acestei întreprinderi.

47 Cu toate acestea, trebuie considerat că lipsa evaluării probabilităţii unor încălcări repetate din partea BASF nu afectează cu nimic legalitatea acestei majorări. Într-adevăr, o jurisprudenţă consacrată a recunoscut pertinenţa dimensiunii întreprinderilor drept element de luat în considerare în cadrul stabilirii cuantumului amenzii. Acest element poate fi utilizat drept indicator al influenţei pe care întreprinderea menţionată a putut-o exercita pe piaţă (a se vedea Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctele 223-236 şi jurisprudenţa citată).

48 În ceea ce priveşte stadiul la care trebuie apreciată necesitatea aplicării unui coeficient pentru asigurarea efectului descurajator al amenzii, este suficient să se arate că cerinţele privind descurajarea trebuie să se afle la baza întregului proces de stabilire a cuantumului amenzii, iar nu la baza unui singur stadiu al acestuia (Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 238).

49 Cu privire la necesitatea aplicării unui astfel de coeficient în împrejurările cauzei, trebuie arătat că BASF a realizat în anul 2003 o cifră de afaceri globală de 33,4 miliarde de euro, ceea ce demonstrează dimensiunea considerabilă a acestei întreprinderi, care le devansează de departe pe cele ale UCB şi Akzo Nobel.

50 Rezultă din cele de mai sus că Regulamentele nr. 17 şi nr. 1/2003 nu au fost încălcate de către Comisie. De asemenea, aceasta nu s-a îndepărtat de la liniile directoare considerând că, având în vedere dimensiunea BASF, era necesar, în scopuri de descurajare, să se dubleze cuantumul iniţial de la 9,4 milioane de euro la 18,8 milioane de euro.

51 În ceea ce privește măsurile adoptate de BASF în vederea prevenirii unor încălcări repetate, cooperarea de care aceasta a dat dovadă și sancțiunile suportate în țări terțe, trebuie verificat în ce măsură aceste împrejurări impuneau o reducere a amenzii din partea Comisiei, în cadrul aprecierii cerințelor de descurajare în raport cu BASF.

52 Cu privire la măsurile adoptate de BASF în vederea prevenirii unor încălcări repetate, trebuie constatat că, în pofida importanței măsurilor de conformare cu dreptul concurenței, realitatea încălcării săvârșite nu poate fi afectată. Astfel, adoptarea unui program de conformare de către întreprinderea vizată nu obligă Comisia să acorde o reducere a amenzii ca urmare a acestei împrejurări (Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctele 266-267). În aceste condiții, trebuie respinsă și afirmația potrivit căreia, în urma amenzilor aplicate prin Decizia 2003/2, BASF nu avea nevoie să fie descurajată în cadrul activităților sale referitoare la clorura de colină. Într-adevăr, nici aplicarea unei amenzi BASF pentru diverse activități anticoncurențiale privind alte produse vitaminice nu afectează realitatea încălcării săvârșite și, în consecință, nu obligă Comisia să acorde o reducere în acest temei.

53 În ceea ce privește sancțiunile suportate în țări terțe, trebuie arătat că obiectivul de descurajare pe care Comisia este întemeiată să îl urmărească la momentul stabilirii cuantumului unei amenzi vizează să asigure respectarea de către întreprinderi a normelor de concurență stabilite de tratat pentru desfășurarea activităților acestora în cadrul Comunității sau al SEE. Drept consecință, caracterul descurajator al unei amenzi aplicate pe motivul unei încălcări a normelor comunitare de concurență nu poate fi stabilit nici în funcție doar de situația particulară a întreprinderii sancționate, nici în funcție de respectarea de către aceasta a normelor de concurență stabilite în state terțe în afara SEE (a se vedea Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 269 și jurisprudența citată).

54 Referitor la cooperarea BASF în cursul procedurii administrative, Comisia a recunoscut realitatea acestei cooperări și a recompensat-o în cadrul aplicării comunicării privind cooperarea din 1996 (a se vedea în acest sens Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 268). În consecință, chestiunea de a ști dacă această cooperare merita eventual reduceri mai importante ale amenzii trebuie analizată în cadrul celui de al treilea motiv.

55 În consecință, primul motiv trebuie respins.

3. *Cu privire la al doilea motiv invocat de BASF, întemeiat pe o încălcare a principiilor securității juridice și proporționalității ca urmare a majorării cuantumului amenzii cu 50 % în temeiul încălcărilor repetate, precum și al unui calcul greșit al acestei majorări*

*Argumentele părților*

56 BASF susține, în prealabil, că Regulamentele nr. 17 și nr. 1/2003 nu oferă o bază juridică clară pentru majorarea cuantumului amenzii pentru încălcări repetate. Având în vedere că încălcările pentru care societății BASF i s-a aplicat o amendă în 1969 și în 1994 nu ar fi avut nicio influență asupra gravității sau duratei încălcării care face obiectul deciziei, Comisia ar fi încălcat principiul securității juridice întrucât a ținut cont de aceste condamnări. Ar rezulta din Regulamentul nr. 2988/74, din articolul 25 din Regulamentul nr. 1/2003, precum și din principiul securității juridice că sancțiunea pentru încălcări repetate ar trebui să fie supusă unor norme privind prescripția pentru a se evita să se ajungă la rezultate absurde, precum neaplicarea unei amenzi producătorilor nord-americani pe motivul prescripției comportamentului secret al acestora care s-a manifestat în 1994, pe când BASF este sancționată pentru o încălcare ce s-a produs în 1964. Ar fi în general irațional ca o societate să

nu poată fi sancționată pentru o încălcare săvârșită cu cinci ani în urmă, dar să poată fi sancționată mai sever din cauza unei încălcări prescrise de mult timp. În opinia BASF, dacă liniile directoare sunt deficitare în sensul că acestea nu prevăd o perioadă ulterior căreia o încălcare anterioară nu ar mai trebui să fie luată în considerare în temeiul încălcărilor repetate, în schimb, legislațiile statelor membre prevăd o astfel de limitare. BASF apreciază că, dacă Decizia 69/243 (a se vedea punctul 18 de mai sus) nu a fost luată în considerare în cadrul majorării amenzii pentru încălcări repetate, trebuie admis că fie această majorare este greșită, fie Comisia este în egală măsură de părere că o încălcare săvârșită cu patruzeci de ani în urmă nu poate fi luată în considerare cu acest titlu.

57 În absența unei dispoziții care să prevadă un termen de prescripție pentru luarea în considerare a încălcărilor anterioare în temeiul încălcărilor repetate, Comisia are obligația, în opinia BASF, să utilizeze puterea sa de apreciere în mod rezonabil și proporțional în împrejurări clar definite și relevante. BASF susține că această teză se impune cu atât mai mult, cu cât încălcarea anterioară a fost săvârșită într-o perioadă îndepărtată, când dreptul concurenței era puțin cunoscut și înțeles. BASF subliniază că cea de a doua decizie invocată de Comisie în temeiul încălcărilor repetate a fost adoptată în 1994 și se referea la perioada cuprinsă între 1980 și 1984. Or, Comisia nu poate profita de caracterul lent al procesului său decizional pentru a invoca încălcări atât de vechi în temeiul încălcărilor repetate. Pe de altă parte, Comisia nu ar fi aplicat o majorare a amenzii pentru încălcări repetate în Decizia 2003/2, ceea ce ar fi fost corect.

58 În plus, în opinia BASF, constatarea unor încălcări repetate pe baza unui comportament desfășurat cu mai mult de douăzeci de ani în urmă presupune că cele două încălcări sunt de același tip, ceea ce este exclus dacă acestea se referă la piețe diferite. Totuși, acesta ar fi cazul în speță, având în vedere că substanțele colorante (vizate prin Decizia 69/243), PVC (vizat prin Decizia 94/599) și clorura de colină fac parte din piețe complet diferite.

59 În orice caz, calculul majorării în cauză ar fi nelegal pe motivul că, în conformitate cu punctele 226 şi 229 din Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Cheil Jedang/Comisia (T-220/00, Rec., p. II-2473), Comisia ar fi trebuit să îl aplice la cuantumul iniţial de 9,4 milioane de euro înaintea oricărei majorări pe motivul dimensiunii întreprinderii sau al descurajării (a se vedea punctul 15 de mai sus), iar nu la cuantumul de bază de 29,14 milioane de euro (a se vedea punctele 17 şi 18 de mai sus).

60 Comisia subliniază mai întâi că nu a ţinut cont, în vederea calculului amenzii, de participarea BASF la cartelul vitaminelor care a condus la adoptarea Deciziei 2003/2. De asemenea, aceasta pune în evidenţă faptul că Decizia 94/599 a fost adoptată în cursul perioadei de încălcare referitoare la clorura de colină. Pe de altă parte, lipsa corectării comportamentului întreprinderii vizate este aceea care agravează vinovăţia acesteia în cadrul deciziei prin care se constată o nouă încălcare, indiferent de perioada de timp care a trecut între prima încălcare şi adoptarea deciziei care se raportează la aceasta. Comisia nu înţelege de ce faptul că încălcările anterioare ale BASF au vizat pieţe diferite de aceea a clorurii de colină ar putea determina o greşeală privind majorarea în cauză, având în vedere în special că natura tuturor acestor încălcări era similară.

61 Cu privire la principiul securităţii juridice, Comisia susţine că, atunci când aplică amenzi, ţine cont de normele generale, precum principiul proporţionalităţii, dar şi, conform jurisprudenţei, de normele proprii privind aplicarea de sancţiuni, precum recunoaşterea unor circumstanţe care pot agrava sau atenua răspunderea vinovatului. O întreprindere nu poate să pretindă aplicarea de circumstanţe atenuante şi, în acelaşi timp, să respingă din principiu posibilitatea de a ţine cont şi de circumstanţe agravante în vederea calculării amenzii. De altfel, încălcările repetate sunt expres menţionate drept circumstanţă agravantă în titlul 2 prima liniuţă din liniile directoare, BASF fiind de asemenea avertizată în această privinţă la punctul 217 din comunicarea obiecţiunilor.

62 Cu privire la vechimea încălcărilor anterioare, Comisia evidențiază că jurisprudența a validat o majorare de 50 % a cuantumului de bază pentru încălcări repetate pe baza unei încălcări ce a condus la adoptarea unei decizii cu douzeci de ani în urmă, aspect care o împuternicește să ia în considerare în cauză Decizia 94/599. Or, această din urmă decizie este suficientă, în opinia Comisiei, pentru a impune majorarea în cauză, chiar fără a lua în considerare Decizia 69/243. În plus, faptul că în cadrul Deciziei 2003/2 nu a reținut încălcările specifice anterioare drept circumstanțe agravante în vederea calculului amenzii, nu reține Comisia să facă acest lucru în cadrul unei decizii ulterioare.

63 Cu privire la obiecția întemeiată pe un calcul greșit al majorării, Comisia subliniază că BASF face o confuzie între cuantumul inițial (a se vedea punctul 15 de mai sus) și cuantumul de bază al amenzii, astfel cum este stabilit în funcție de gravitatea și de durata încălcării (a se vedea punctul 17 de mai sus). La acest din urmă cuantum trebuie aplicată orice majorare în temeiul circumstanțelor agravante, conform Hotărârii Cheil Jedang/Comisia, punctul 59 de mai sus, ceea ce Comisia precizează că a făcut în cauză.

*Aprecierea Tribunalului*

64 Trebuie respins de la început argumentul BASF potrivit căruia recunoașterea unui caz de încălcări repetate presupune că încălcările privesc aceeași piață de produse. Într-adevăr, este suficient pentru Comisie să fie confruntată cu încălcări care intră în sfera de aplicare a aceleiași dispoziții din Tratatul CE.

65 Într-adevăr, trebuie evidențiat că articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 constituie bazele juridice pertinente în temeiul cărora Comisia poate aplica amenzi întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi pentru încălcarea articolelor 81 CE și 82 CE. În temeiul

acestor dispoziții, la stabilirea cuantumului amenzii se iau în considerare gravitatea și durata încălcării. Gravitatea încălcării este determinată prin referire la numeroși factori, pentru care Comisia dispune de o marjă de apreciere. Luarea în considerare de circumstanțe agravante în momentul stabilirii amenzii este în conformitate cu sarcina Comisiei de a asigura respectarea normelor de concurență (Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rec., p. I-1331, punctele 24 și 25).

66 În plus, analiza gravității încălcării săvârșite trebuie să țină cont de eventuale încălcări repetate (Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 91, și Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 65 de mai sus, punctul 26), acestea din urmă putând justifica o majorare considerabilă a cuantumului de bază al amenzii (Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 293). În lumina acestei jurisprudențe, trebuie respinse afirmațiile BASF potrivit cărora, pe de o parte, încălcările sale anterioare nu ar avea nicio influență asupra gravității încălcării în cauză și, pe de altă parte, ar lipsi o bază legală clară pentru aplicarea unei majorări pentru încălcări repetate.

67 Cu privire la obiecția întemeiată pe o pretinsă obligație de a recunoaște o limitare temporală a posibilității de a ține cont de eventuale încălcări repetate, trebuie arătat că absența unui termen maxim pentru constatarea încălcărilor repetate în Regulamentele nr. 17 și nr. 1/2003 sau în liniile directoare nu încalcă principiul securității juridice. Într-adevăr, constatarea și aprecierea caracteristicilor specifice ale unor încălcări repetate fac parte din puterea de apreciere de care dispune Comisia în ceea ce privește alegerea elementelor care trebuie luate în considerare pentru stabilirea cuantumului amenzilor. În acest cadru, Comisia nu poate fi legată de un eventual termen de prescripție pentru a face o astfel de constatare. În această privință, trebuie amintit că încălcările repetate constituie un element important pe care Comisia trebuie să îl evalueze, având în vedere că luarea în considerare a acestuia are drept

scop să incite întreprinderile care au manifestat o tendință de a încălca normele de concurență să își modifice comportamentul. Prin urmare, Comisia poate ține cont, în fiecare caz, de indiciile care tind să confirme o astfel de tendință, inclusiv, de exemplu, de intervalul de timp care a trecut între încălcările în cauză (Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 65 de mai sus, punctele 37-39).

68 În speță, deciziile reținute de Comisie în vederea motivării aprecierii sale în ceea ce privește încălcările repetate (a se vedea punctul 18 de mai sus) demonstrează că BASF a încălcat normele în materie de concurență în perioadele cuprinse între 1964 și 1967 (stabilirea ratei creșterilor prețurilor și a condițiilor de aplicare a acestor creșteri în sectorul substanțelor colorante) și între august 1980 și mai 1984 (stabilirea prețurilor „țintă" și a cotelor „țintă" și planificarea de inițiative concertate având drept scop indicarea nivelului prețurilor și supravegherea punerii sale în aplicare).

69 Trebuie considerat că ultima dintre aceste încălcări poate justifica singură aplicarea unei majorări cu 50 % a cuantumului de bază al amenzii aplicate BASF (a se vedea în acest sens Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 66 de mai sus, punctul 293).

70 În orice caz, Tribunalul subliniază că exercitarea competenței sale de fond poate justifica prezentarea și luarea în considerare a unor informații complementare a căror menționare în decizie nu este impusă ca atare în temeiul obligației de motivare prevăzute la articolul 253 CE (Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, KNP BT/Comisia, C-248/98 P, Rec., p. I-9641, punctul 40).

71 În acest cadru, trebuie luat în considerare faptul că BASF a făcut și obiectul Deciziei 86/398/CEE a Comisiei din 23 aprilie 1986 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/31.149 — Polipropilenă) (JO L 230, p. 1). În urma Hotărârii Tribunalului din 17 decembrie 1991, BASF/Comisia (T-4/89, Rec., p. II-1523), întreprinderii

BASF i-a fost aplicată o amendă de 2,125 de milioane ECU pentru participarea sa la acorduri şi la practici concertate în vederea definirii politicii sale comerciale, în vederea stabilirii preţurilor ţintă şi în vederea convenirii de măsuri în acest scop, în vederea majorării preţurilor şi a împărţirii pieţei de la sfârşitul anului 1978 sau de la începutul anului 1979 până în noiembrie 1983. Fiind întrebată în cursul şedinţei, Comisia nu a putut explica omisiunea acestei decizii, deşi aceasta figurează la punctul 29 din comunicarea obiecţiunilor.

72 Având în vedere acest element, trebuie constatat că BASF s-a aflat, din 1964 până în 1993, în situaţia de a încălca flagrant normele de concurenţă timp de aproximativ 13 de ani. Rezultă că majorarea cuatumului de bază cu 50 % este adecvată.

73 Cu privire la obiecţia întemeiată pe calculul greşit al majorării pentru încălcări repetate, aceasta trebuie de asemenea respinsă, având în vedere că rezultă dintr-o confuzie a BASF între noţiunile de cuantum iniţial şi de cuantum de bază (a se vedea punctele 15-17 de mai sus). Într-adevăr, potrivit punctului 229 din Hotărârea Cheil Jedang/Comisia, punctul 59 de mai sus, invocat de BASF în susţinerea afirmaţiei sale, procentele corespunzătoare majorărilor sau reducerilor, reţinute în temeiul circumstanţelor agravante sau atenuante, trebuie aplicate la cuantumul de bază al amenzii, stabilit în funcţie de gravitatea şi de durata încălcării. Or, este tocmai ceea ce a făcut Comisia în cauză, astfel cum o dovedeşte considerentul (219) al deciziei (a se vedea punctele 17 şi 18 de mai sus). În orice caz, trebuie subliniat că, în împrejurările din cauză, metoda de calcul propusă de BASF ar fi condus la acelaşi rezultat.

74 În consecinţă, al doilea motiv trebuie respins în totalitate.

4. *Cu privire la al treilea motiv invocat de BASF, întemeiat pe o aplicare greșită a comunicării privind cooperarea din 1996*

*Argumentele părților*

75 BASF consideră că reducerea de 20 % care i-a fost acordată în temeiul secțiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996 (a se vedea punctul 22 de mai sus) este prea redusă, având în vedere dimensiunea cooperării sale. În aplicarea principiului proporționalității, Comisia ar fi obligată să acorde reduceri proporționale cu cooperarea fiecărei întreprinderi. Potrivit practicii constante a Comisiei, BASF ar avea dreptul la o reducere de 10 % pe motivul că nu a contestat materialitatea faptelor care i-au fost imputate. Ar rezulta că faptul cooperării sale timpurii, complete și voluntare, sub altă formă decât necontestarea faptelor, merita o reducere mult mai semnificativă decât aceea de 10 % acordată.

76 Într-adevăr, decizia nu ar fi oferit o prezentare obiectivă și precisă a cooperării BASF, în măsura în care ar descrie în mod incorect conținutul anumitor comunicări, nu ar preciza nimic cu privire la alte aspecte semnificative ale acestei cooperări și de asemenea nu ar permite BASF să aprecieze evaluarea pe care Comisia a făcut-o față de anumite aspecte ale cooperării. Aceste deficiențe demonstrează, în opinia BASF, și o încălcare a principiului bunei administrări.

77 BASF precizează în susținerea afirmațiilor sale că, în decizie, Comisia:

— nu face referire la scrisoarea sa din data de 6 mai 1999 prin care aceasta a informat-o cu privire la existența acordurilor ilicite în sectorul vitaminelor, cu

privire la care autoritățile din Statele Unite ale Americii ar fi inițiat o investigație, și a solicitat o reuniune în vederea discutării în detaliu a acestui aspect. BASF apreciază că această scrisoare a fost pierdută de Comisie;

— nu face referire la o reuniune care a avut loc la 17 mai 1999, în cursul căreia aceasta a prezentat o serie de acorduri secrete și a furnizat informații care au contribuit în mod material la stabilirea încălcării, între care informația privind încheierea, iminentă la momentul respectiv, a unei tranzacții judiciare cu autoritățile din Statele Unite ale Americii, semnată în final la 19 mai 1999, și care se referea și la clorura de colină;

— nu face referire la scrisoarea sa din data de 21 mai 1999 prin care aceasta a furnizat documentele privind investigația desfășurată în Statele Unite ale Americii. BASF apreciază că această scrisoare a fost pierdută de Comisie;

— prezintă în mod eronat comunicarea din data de 23 iulie 1999;

— descrie incomplet o solicitare de informații din 26 mai 1999, astfel încât aceasta nu recunoaște că raportul din 15 iunie, precum și Comunicarea din 23 iunie 1999 au fost furnizate în mod voluntar;

— a considerat în mod greșit comunicarea din data de 16 iulie 1999 drept un răspuns la o solicitare de informații datată 22 iunie 1999.

78 Lipsa menționării scrisorii din 6 mai 1999 și a reuniunii din 17 mai 1999 ar fi imposibil de explicat, având în vedere că se face referire la acestea în considerentul (127) al Deciziei 2003/2.

79 Pierderea de către Comisie a unor elemente substanțiale din dosar ar fi împiedicat-o să obțină o imagine completă a cooperării BASF. Astfel, aceasta din urmă nu ar fi putut să regăsească în dosarul Comisiei scrisorile din 6 și din 21 mai 1999, nici o indicație (sub formă de note sau de procese-verbale redactate de către funcționari de la Comisie) privind reuniunea din 17 mai 1999.

80 Valoarea elementelor furnizate Comisiei nu poate fi contestată de faptul că aceasta din urmă nu a acceptat prezentarea de probe suplimentare sub formă, în special, de mărturii orale propuse de BASF, aceasta insistând în a primi doar probe scrise. Această insistență ar fi privat BASF de posibilitatea de a prezenta informații importante, ceea ce ar fi putut face în scris în cazul în care Comisia ar fi clarificat teza sa răspunzând scrisorii din 6 mai 1999. Acest comportament al Comisiei ar fi contrar principiului bunei administrări.

81 În opinia BASF, Comisia ar fi trebuit să asigure redactarea unui proces-verbal adecvat al reuniunii din 17 mai 1999. Chiar notele stenografice păstrate de către persoana care se ocupa de dosar ar arăta că reuniunea a fost substanțială și că aceasta ar fi acoperit în detaliu mai multe sectoare, între care cel al clorurii de colină, aspect pe care Comisia nu l-ar contesta. Neincluderea acestor note în dosarul privind clorura de colină ar constitui de asemenea o încălcare a principiului bunei administrări.

82 BASF afirmă că, în cursul acestei reuniuni, a furnizat informații care au contribuit în mod material la stabilirea încălcării (identificarea acordurilor secrete, produse și

întreprinderi implicate, durată, încheierea iminentă a unei tranzacţii judiciare cu Ministerul Justiţiei american, în special privind clorura de colină). Acest fapt este demonstrat, în opinia BASF, de o declaraţie din data de 24 februarie 2005, redactată de către consilierul juridic al acesteia, domnul J. Scholz, pe care aceasta o numeşte „declaraţia Scholz".

83 La sfârşitul reuniunii din 17 mai 1999, BASF considera că a făcut totul pentru a beneficia de cea mai mare reducere posibilă în temeiul comunicării privind cooperarea din 1996. În aceste împrejurări, BASF apreciază că ulterioarele sale comunicări nu făceau decât să confirme, sub formă de probă scrisă, informaţiile comunicate oral, ceea ce implică faptul că elementele scrise trebuie considerate ca fiind transmise în cursul acestei reuniuni. Toate aceste informaţii ar fi fost furnizate în mod voluntar, aspect pe care Comisia l-a ignorat în decizie. În plus, Comisia nu ar contesta că informaţiile prevăzute de secţiunea D din comunicarea privind cooperarea din 1996 pot fi furnizate oral.

84 Cu privire la raportul din 15 iunie 1999, BASF subliniază că acesta nu a fost transmis drept răspuns la solicitarea de informaţii din 26 mai 1999, ci la solicitarea de probe scrise formulată de Comisie în cursul reuniunii din 17 mai 1999. Redactarea raportului respectiv ar fi început anterior trimiterii acestei solicitări de informaţii. Acest fapt ar fi demonstrat, pe de altă parte, de comunicarea BASF din 21 mai 1999. În plus, acest raport ar furniza şi informaţii referitoare la vitamine care nu au făcut obiectul solicitării din 26 mai 1999, precum vitamina D3 şi carotenoidele. Solicitarea Comisiei de a primi un raport scris ar fi fost aceea care ar fi determinat întârzierea în transmiterea informaţiilor. Cu toate acestea, convorbiri cu membrii personalului BASF, propuse de aceasta din urmă, ar fi fost un mijloc eficace pentru reunirea probelor solicitate. Comunicarea din 23 iunie 1999, care ar constitui o completare la raportul din 15 iunie 1999, ar fi fost de asemenea furnizată la iniţiativa BASF. Această comunicare din 23 iunie 1999 ar conţine probe suplimentare care nu se aflau în posesia Comisiei la momentul respectiv şi care se refereau la reuniunea de la Ludwigshafen (a se vedea punctul 4 de mai sus). În plus, comunicarea din 16 iulie 1999 ar completa, şi aceasta, probele solicitate în cursul reuniunii din 17 mai 1999 şi ar trebui considerată drept voluntară. Aceasta s-ar referi la punerea în aplicare a acordurilor în discuţie şi ar furniza probe care se raportează la acestea. Comunicarea din 4 noiembrie 2002

(a se vedea punctul 22 de mai sus) ar conține de asemenea o serie de elemente relevante, în special referitoare la două reuniuni ale cartelului.

85 În orice caz, distincția efectuată în decizie între comunicările voluntare și cele involuntare ar fi greșită, având în vedere că o solicitare de informații a Comisiei nu poate fi determinantă pentru a minimaliza cooperarea întreprinderii în temeiul secțiunii D punctul 2 prima liniuță din comunicarea privind cooperarea din 1996.

86 Astfel, în opinia BASF, Comisia consideră în mod greșit că raportul din 15 iunie 1999 și comunicările din 23 iunie 1999, din 16 iulie 1999 și din 4 noiembrie 2002 nu au contribuit în mod material la stabilirea încălcării. De altfel, Comisia nu ar fi explicat de ce a așteptat șase săptămâni după transmiterea informațiilor de către Bioproducts (7 mai 1999, a se vedea punctul 22 de mai sus) înainte de a trimite solicitarea de informații din 22 iunie 1999, dată la care aceasta dispunea de toate elementele furnizate în cursul reuniunii din 17 mai 1999 și de raportul din 15 iunie 1999. În realitate, documentele prezentate de Bioproducts nu ar conține informații detaliate, nici exhaustive, contrar celor oferite de BASF la 17 mai și la 15 iunie 1999, care ar menționa reuniunile desfășurate, precum și numele participanților și ar fi permis Comisiei începerea investigațiilor. În plus, informațiile furnizate de Chinook cu șase luni înaintea memoriilor Bioproducts și BASF (a se vedea punctul 3 de mai sus) ar fi avut o valoare limitată și, în parte, ar fi fost lipsite de relevanță, motiv pentru care Comisia nu ar fi inițiat o investigație la momentul respectiv. În orice caz, reuniunea din 17 mai 1999 ar fi aceea care ar fi incitat Comisia să solicite informații referitoare la clorura de colină.

87 Comisia confirmă că reducerea de 20 % acordată BASF se analizează ca o reducere de 10 % pentru necontestarea materialității faptelor și ca o reducere de 10 % bazată pe comunicarea elementelor de probă. În fond, aceasta contestă temeinicia afirmațiilor BASF.

*Aprecierea Tribunalului*

88 Secțiunea D din comunicarea privind cooperarea din 1996 are următorul cuprins:

„D. Reducere semnificativă a cuantumului amenzii

1. Atunci când o întreprindere cooperează fără să fie îndeplinite toate condițiile prevăzute în secțiunile B și C, aceasta beneficiază de o reducere de 10 %-50 % a cuantumului amenzii care i-ar fi fost aplicată în lipsa cooperării.

2. Acesta poate fi cazul în special dacă:

— înainte de trimiterea unei comunicări a obiecțiunilor, o întreprindere furnizează Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la confirmarea existenței încălcării săvârșite,

— după primirea comunicării obiecțiunilor, o întreprindere informează Comisia că nu contestă materialitatea faptelor pe care Comisia își întemeiază imputările."

89 După cum se prevede în secțiunea E punctul 3 din comunicarea privind cooperarea din 1996, aceasta a creat așteptări legitime pe care se bazează întreprinderile care doresc să informeze Comisia cu privire la existența unei înțelegeri. Având în vedere

încrederea legitimă pe care întreprinderile ce doresc să coopereze cu Comisia au putut să o dobândească din această comunicare, Comisia este obligată să se conformeze acesteia la momentul aprecierii cooperării întreprinderii în cauză, în cadrul stabilirii cuantumului amenzii impuse acesteia (a se vedea Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 488 și jurisprudența citată).

90 Pe de altă parte, trebuie evidențiat că, pentru ca o întreprindere să poată beneficia de o reducere a amenzii pentru cooperarea sa în cursul procedurii administrative, comportamentul acesteia trebuie să faciliteze sarcina Comisiei constând în descoperirea și în sancționarea încălcărilor normelor de drept comunitar al concurenței (Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407 punctul 505).

91 Astfel cum rezultă din însuși modul de redactare a secțiunii D, punctul 2 din comunicarea privind cooperarea din 1996 și în special din cuvintele introductive „[a]cesta poate fi cazul în special […]”, Comisia dispune de o putere de apreciere cu privire la reducerile care se pot acorda în temeiul acestei comunicări (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 394).

92 Pe de altă parte, o reducere întemeiată pe comunicarea privind cooperarea din 1996 nu poate fi justificată decât în cazul în care s-ar putea considera în această privință că informațiile furnizate și, mai general, comportamentul întreprinderii vizate ar demonstra o adevărată cooperare din partea sa. Astfel cum rezultă din însăși noțiunea de cooperare, astfel cum este prevăzută în textul comunicării privind cooperarea din 1996 și în special în introducerea și în secțiunea D punctul 1 din această comunicare, într-adevăr doar atunci când comportamentul întreprinderii vizate demonstrează un astfel de spirit de cooperare poate fi acordată o reducere pe baza comunicării respective (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 91 de mai sus, punctele 395 și 396). În consecință, nu poate fi considerat reflectarea acestui

spirit de cooperare comportamentul unei întreprinderi care, deşi nu a fost obligată să răspundă unei întrebări adresate de Comisie, a răspuns la aceasta în mod incomplet şi înşelător (a se vedea în acest sens Hotărârea Curţii din 29 iunie 2006, Comisia/SGL Carbon, C-301/04 P, Rec., p. I-5915, punctul 69).

93 În lumina acestor consideraţii trebuie apreciată temeinicia prezentului motiv.

Cu privire la documentul din 6 mai 1999

94 Trebuie arătat că documentul din 6 mai 1999 menţionează fără mai multe detalii investigaţiile desfăşurate în Statele Unite ale Americii, în special împotriva BASF în domeniul vitaminelor. Prin comunicarea acestui document BASF s-a limitat să îşi dea concursul (împreună cu întreprinderea Hoffman-La Roche, care contactase deja Comisia cu două zile înainte) în cadrul comunicării privind cooperarea din 1996 şi să solicite o întâlnire pe acest subiect cu cabinetul membrului responsabil al Comisiei.

95 Este evident că lipsa unei referiri la acest document în decizie nu poate afecta aprecierea Comisiei cu privire la cooperarea BASF. Acest document nu conţine nicio aluzie la cartelul mondial al clorurii de colină (la care de altfel Hoffman-La Roche nu a participat), nici la cartelul creat între producătorii europeni ai acestei vitamine. Acest document nu putea să se refere decât, cel mult şi în mod implicit, la cartelul mondial al clorurii de colină, fără a conţine totuşi „informaţii, documente sau alte elemente de probă care contribuie la confirmarea existenţei încălcării săvârşite” în sensul secţiunii D punctul 2 din comunicarea privind cooperarea din 1996 (a se vedea în acest sens Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 507).

Cu privire la reuniunea din 17 mai 1999

96 Trebuie observat că nu a fost redactat niciun proces-verbal al acestei reuniuni, nici în ziua respectivă, nici ulterior, și că aceasta nu făcut obiectul unei înregistrări audio. BASF semnalează neefectuarea unor astfel de formalități de către Comisie, fără a afirma totuși în niciun fel că a solicitat în mod efectiv instituției să procedeze în acest mod. În aceste condiții, nu i se poate imputa acesteia din urmă încălcarea principiului bunei administrări (a se vedea în acest sens Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctele 501, 502 și 509).

97 Trebuie arătat că BASF se referă foarte vag la informațiile privind clorura de colină pretins furnizate în cursul acestei reuniuni, care s-a desfășurat între funcționari ai Comisiei, reprezentanți ai BASF și reprezentanți ai Hoffman-La Roche. Referitor la probele scrise referitoare la conținutul acestei reuniuni, dosarul conține note stenografice păstrate de către un funcționar al Comisiei. În ceea ce privește BASF, aceasta a reprodus în memoriile sale extrase din declarația Scholz, pe care le-a anexat la cererea introductivă. Cu privire la aprecierea acestei declarații drept mijloc de probă, trebuie observat că Regulamentul de procedură nu se opune prezentării de către părți a unor astfel de declarații. Totuși, aprecierea acestora este de competența Tribunalului care, dacă faptele care îi sunt prezentate sunt cruciale pentru soluționarea litigiului, poate dispune, sub formă de măsuri de cercetare judecătorească, audierea ca martor a autorului unui astfel de document (a se vedea în acest sens Ordonanța Tribunalului din 24 octombrie 2003, Heurtaux/Comisia, T-172/03, nepublicată în Recueil, punctul 3). În cauză, nu este necesară adoptarea unei astfel de măsuri.

98 Notele stenografice prezintă o imagine lacunară cu privire la ceea ce a fost discutat în cursul reuniunii din 17 mai 1999. Or, având în vedere aceste discuții, este evident că Hoffman-La Roche, BASF și Comisia au discutat în principal aspecte preliminare ale unei eventuale cooperări, ajungând la denunțarea cartelurilor privind un număr nedefinit de produse vitaminice. Discuția s-a referit la voința întreprinderilor de a coopera, la stadiul procedurii în Statele Unite ale Americii, la etapele de urmat în ceea ce privește divulgarea de informații în această privință, având în vedere în special acțiunile de grup în curs în Statele Unite ale Americii, la planificarea temporală și la teza Comisiei referitoare la ceea ce implică o cooperare pentru întreprinderi. Singura

referire la clorura de colină figurează în pagina a treia, unde se indică pur şi simplu că produsul respectiv a făcut obiectul unor acorduri secrete. În consecinţă, BASF nu poate pretinde că notele în discuţie demonstrează că au fost furnizate informaţii esenţiale, precum numele întreprinderilor participante (nu se menţionează decât implicarea întreprinderilor japoneze, dar fără nicio legătură cu cartelul clorurii de colină) sau durata încălcării. În ceea ce priveşte faptul că au existat acorduri secrete referitoare la clorura de colină, este suficient de amintit că, prin intermediul comunicării Chinook, Comisia cunoştea acest aspect cu mult înainte de reuniunea în cauză (a se vedea punctul 3 de mai sus).

99 Declaraţia Scholz indică (punctul 10): „[în cursul acestei reuniuni, BASF a declarat] că era implicată în activităţi ilicite referitoare la clorura de colină, inclusiv amestecuri şi preamestecuri, astfel cum rezultă chiar din procesul-verbal al Comisiei privind reuniunea. Am informat şi funcţionarii că acordurile ilicite referitoare la principalele vitamine afectaseră piaţa europeană, inclusiv pe toţi principalii producători de vitamine europeni şi japonezi. I-am numit pe principalii actori implicaţi pentru vitaminele principale, cu certitudine Takeda, Eisai, Merck şi Rhône-Poulenc. Reprezentanţii Comisiei Europene nu păreau interesaţi de numele altor participanţi. În lumina numărului relativ redus de producători ai altor vitamine, inclusiv ai clorurii de colină, identitatea altor participanţi de pe eventuala piaţa ar fi putut fi, în orice caz, uşor descoperită de către Comisia Europeană". În consecinţă, rezultă clar că această reuniune se referea la ansamblul înţelegerilor create la scară mondială care îngloba un număr important de produse vitaminice. Aceasta nu privea în special clorura de colină, pentru care au fost furnizate foarte puţine informaţii, cu excepţia faptului, deja cunoscut de către Comisie, că fusese organizat un cartel privind acest produs.

100 În definitiv, din această declaraţie rezultă că s-a insistat de către Comisie cu privire la transmiterea de informaţii scrise, sub forma unui raport. Punctul 12 din declaraţie indică în această privinţă:

„[Directorul general al DG IV la momentul respectiv] ne-a comunicat că instituţia Comisiei Europene preferă modul «tradiţional» de reunire a informaţiilor, şi anume

de a primi informații sub formă scrisă cu «detaliile obișnuite», de exemplu, descrierea reuniunilor, a locurilor, a datelor, a participanților și a subiectelor discutate. În aceste condiții, i-am propus [directorului general] ca BASF să furnizeze Comisiei un raport complet privind incidentele care afectează Uniunea Europeană […] [Directorul general] și-a dat imediat acordul cu privire la această propunere."

101 Raportul în discuție este cel din 15 iunie 1999 (a se vedea punctele 21 și 84 de mai sus). În partea sa G, care privește clorura de colină și are trei pagini, BASF se referă la patru reuniuni ale cartelului mondial al clorurii de colină desfășurate între primăvara anului 1992 și noiembrie 1992, inclusiv la reuniunea de la Ludwigshafen, precum și la alte șase reuniuni până la aceea din aprilie 1994 de la Johor Bahru. Raportul menționa de asemenea că până la finalul anului 1996 avuseseră loc alte reuniuni privind exporturile în America de Sud și în America Latină, dar fără rezultat pentru participanți. Având în vedere că, potrivit afirmațiilor BASF, raportul din 15 iunie 1999 cuprindea o prezentare completă a evenimentelor privind acordurile referitoare la clorura de colină, este improbabil ca reuniunea din 17 mai 1999 să fi condus la transmiterea de informații mai ample. Aceasta se coroborează cu însăși cererea introductivă, al cărei punct 153 indică faptul că „singurul motiv pentru care BASF nu a furnizat imediat informații verbale detaliate complementare a fost insistența Comisiei privind probe scrise". În plus, la punctul 11 din declarația Scholz, se menționează că reuniunea în cauză a durat aproximativ o oră, fapt care cu siguranță nu ar fi permis o prezentare detaliată a diferitelor carteluri mondiale, care implicau treisprezece produse vitaminice, și anume douăsprezece produse în cauza Vitamine, punctul 39 de mai sus, la care se adaugă clorura de colină.

102 Referirea la încheierea, iminentă la acel moment, a tranzacției judiciare cu autoritățile americane nu prezintă de asemenea nicio utilitate pentru Comisie, având în vedere că această informație nu cuprinde, ca atare, niciun element substanțial privind piața europeană a clorurii de colină.

103 Rezultă că afirmația BASF, potrivit căreia informațiile furnizate la 17 mai 1999 ar fi permis Comisiei să dovedească o încălcare a dreptului comunitar al concurenței, nu poate fi acceptată. Într-adevăr, o simplă trecere în revistă a părții IV din decizie, intitulată „Descrierea faptelor", demonstrează că baza sa istorică (ce cuprinde 25 de pagini) conține informații de departe mai detaliate și mai substanțiale decât generalitățile la care s-a limitat BASF atât în cursul reuniunii din 17 mai 1999, cât și în raportul din 15 iunie din același an.

104 În ceea ce privește obiecția întemeiată pe refuzul Comisiei de a accepta probe sub formă de mărturii orale care puteau, în opinia BASF, să fie prezentate într-un termen scurt, aceasta trebuie de asemenea respinsă. Într-adevăr, timpul care a trecut până la redactarea raportului din 15 iunie 1999 care, în opinia BASF, era un raport complet și detaliat, nu a afectat aprecierea Comisiei cu privire la cooperarea oferită de aceasta. Într-adevăr, această instituție afirmă că nu s-a bazat pe niciun element de probă transmis de către o altă întreprindere, care ar fi relativizat valoarea raportului menționat. Într-adevăr, Comisia subliniază fără a fi contrazisă că aceasta nu a primit informații între reuniunea din 17 mai și transmiterea raportului din 15 iunie 1999.

105 În consecință, afirmațiile BASF se bazează pe premisa greșită, potrivit căreia timpul care a trecut între reuniunea din 17 mai 1999 și 15 iunie 1999 a avut un impact negativ asupra reducerii amenzii acesteia. Pentru aceleași motive, trebuie respins argumentul potrivit căruia toate comunicările subsecvente reuniunii din 17 mai 1999 ar trebui considerate ca fiind transmise la această dată deoarece acestea ar confirma ceea ce s-a precizat în cursul acesteia.

106 În aceste împrejurări, trebuie constatat că, deși elementele despre care BASF afirmă că le-a furnizat în cursul reuniunii din 17 mai 1999 permiteau cu certitudine Comisiei să adreseze solicitări de informații sau să dispună verificări, aceasta avea totuși și obligația, având în vedere caracterul general al informațiilor furnizate, de a reconstitui și de a dovedi faptele, în pofida admiterii de către BASF a răspunderii sale (a se vedea în acest sens Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 517).

107 Trebuie arătat de asemenea că, în mod contrar celor insinuate de către BASF (a se vedea punctul 78 de mai sus), Comisia nu a luat niciodată în considerare documentul din 6 mai, nici reuniunea din 17 mai 1999 în vederea aplicării comunicării privind cooperarea din 1996 în cauza Vitamine, punctul 39 de mai sus. O primă referire la aceste elemente figurează în considerentul (127) al Deciziei 2003/2, în care Comisia menționează că, la momentul respectiv, nu i-a fost furnizată nicio declarație și nicio probă scrisă. În plus, din considerentele (743), (747), (748), (761) și (768) ale Deciziei 2003/2 rezultă că o reducere de 50 % din cuantumul amenzii care ar fi fost altfel aplicată BASF a fost acordată de către Comisie doar pe baza documentelor pe care aceasta din urmă i le-a transmis între 2 iunie 1999 și 30 iulie 1999 referitoare la vitaminele A, E, B2, B5, C și D3, la beta-caroten și la carotenoide. Referirea la documentul din 6 mai 1999 în considerentul (747) al acestei decizii nu are drept rol decât stabilirea datei la care BASF a indicat Comisiei intenția sa de a coopera la investigație. În consecință, prin Decizia 2003/2 nu a fost acordată BASF nicio reducere a amenzii pentru cooperare în temeiul acestor demersuri.

Cu privire la comunicarea din 21 mai 1999

108 Prin comunicarea din 21 mai 1999, BASF a furnizat Comisiei tranzacția judiciară, precum și memorandumul de însoțire al acesteia, care constituie actul de acuzare în cadrul procedurii inițiate în Statele Unite ale Americii. Cu privire la valoarea acestor elemente în raport cu comunicarea privind cooperarea din 1996, trebuie arătat că acestea nu au fost utilizate de către Comisie nici direct, nici indirect în decizie în vederea stabilirii existenței încălcării în SEE. În consecință, în lipsa altor elemente care să demonstreze că divulgarea tranzacției judiciare în cauză a contribuit la confirmarea existenței unei încălcări referitoare la SEE, această divulgare nu intră în domeniul de aplicare al secțiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996 (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 297).

109 În consecință, omisiunea unei referiri la aceste documente nu implică nicio încălcare a secțiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996.

Cu privire la comunicarea din 23 iulie 1999

110 În opinia BASF, considerentul (49) al deciziei este greșit, în măsura în care prevede că informațiile trimise prin comunicarea din 23 iulie 1999 erau aceleași precum acelea pe care le trimisese deja în cadrul cauzei Vitamine, punctul 39 de mai sus. BASF pretinde că a prezentat documente suplimentare privind clorura de colină.

111 Părțile nu contestă că aceste documente au fost transmise drept răspuns la o solicitare de informații din data de 22 iunie 1999 în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17. Or, documentele furnizate Comisiei drept răspuns la o solicitare de informații sunt transmise în temeiul unei obligații legale și nu pot fi luate în considerare în temeiul comunicării privind cooperarea din 1996, chiar dacă pot avea rolul de a stabili, împotriva întreprinderii care le-a furnizat sau împotriva unei alte întreprinderi, existența unui comportament anticoncurențial (Hotărârea Comisia/SGL Carbon, punctul 92 de mai sus, punctele 41 și 50). În consecință, argumentul BASF trebuie respins ca fiind neîntemeiat. Pentru aceleași motive, trebuie respinsă și obiecția generală potrivit căreia Comisia ar fi acordat în mod greșit, în cadrul aprecierii cooperării acestei întreprinderi, mai multă importanță comunicărilor BASF care nu au fost precedate de o solicitare de informații (a se vedea punctul 85 de mai sus).

Cu privire la aprecierea raportului din 15 iunie și a comunicării din 23 iunie 1999 în lumina solicitării de informații din 26 mai 1999

112 Astfel cum s-a arătat la punctul 21 de mai sus, Comisia a apreciat în considerentul (221) al deciziei că, în pofida faptului că BASF furnizase raportul din 15 iunie și

comunicarea din 23 iunie 1999 drept răspuns la solicitarea de informații din 26 mai 1999, acestea trebuiau luate în considerare drept comunicare voluntară de probe. În consecință, contrar celor pretinse de BASF, Comisia nu a ignorat caracterul voluntar al transmiterii acestor elemente.

Cu privire la comunicarea din 16 iulie 1999

113 Potrivit considerentului (223) al deciziei, comunicarea din 16 iulie 1999 nu conținea nici un element de probă care să contribuie la confirmarea existenței încălcării săvârșite. O lectură a acestui document coroborează această apreciere. Cele două tabele anexate care, se pare, se referă la clorura de colină (denumite „Premixes and Blends") nu ilustrează decât valoarea și volumul producției și al vânzărilor BASF în SEE din 1994 până în 1998. În consecință, independent de aspectul de a ști dacă această comunicare era un răspuns la o solicitare de informații datată 22 iunie 1999, comunicarea menționată nu putea fi luată în considerare în temeiul comunicării privind cooperarea din 1996.

Aprecierea globală a reducerii acordate BASF

114 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că, în mod întemeiat, Comisia s-a bazat exclusiv pe raportul din 15 iunie și pe comunicarea din 23 iunie 1999 în vederea aprecierii dimensiunii cooperării BASF și în vederea evaluării reducerii care putea fi aplicată la cuantumul de bază al amenzii acesteia în temeiul secțiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996. BASF recunoaște de altfel că nu putea beneficia de secțiunea B sau C din comunicarea menționată.

115 Raportul din 15 iunie 1999 descrie, în cele trei pagini care constituie partea G, anumite reuniuni care au avut loc în cadrul cartelului mondial, fără a face totuşi cea mai mică precizare cu privire la subiectele discutate în cursul acestor reuniuni. Primele două reuniuni relatate de către BASF (primăvara şi vara 1992 în Mexic) s-au dovedit a fi fără relevanţă pentru prezenta procedură, deoarece Comisia a recunoscut, în considerentele (136) şi (163) ale deciziei, lipsa oricărui acord la sfârşitul acestor reuniuni şi a situat începutul încălcării la 13 octombrie 1992 (a treia reuniune în Mexic).

116 În plus, trebuie amintit că BASF nu a divulgat informaţii privind existenţa acordurilor europene, care s-au dovedit deosebit de nefaste pentru piaţa SEE. Chiar în comunicarea din 4 noiembrie 2002, BASF nu menţionează decât două reuniuni potenţial relevante care aveau drept obiect o „discuţie privind piaţa europeană a clorurii de colină" (februarie 1995 cu UCB şi Akzo Nobel) şi o alta „privind piaţa clorurii de colină" (iulie 1995, fără indicarea participanţilor). Doar ulterior primirii comunicării obiecţiunilor, prin intermediul necontestării materialităţii faptelor, BASF a recunoscut existenţa unui cartel la nivel european. În consecinţă, informaţiile în cauză erau cel puţin incomplete, din moment ce acestea nu menţionau o parte foarte semnificativă a comportamentelor secrete.

117 Comunicarea din 23 iunie 1999 cuprinde cinci documente distribuite în cursul reuniunii de la Ludwigshafen care se referă la capacităţile de producţie în 1992 pentru producătorii şi prelucrătorii, precum şi pentru expeditorii internaţionali pentru acest an. În rest, această comunicare conţine documente care prezintă un interes limitat, documente care de altfel nu au fost utilizate de către Comisie în decizie.

118 Or, deşi aceste elemente confirmă încălcarea săvârşită, fapt pentru care intră în domeniul de aplicare al secţiunii D din comunicarea privind cooperarea din 1996, aportul acestora este totuşi marginal, având în vedere amploarea şi caracterul detaliat al elementelor pe care Comisia le-a expus în secţiunea 1.4 din comunicarea obiecţiunilor şi, în continuare, în considerentele (63)-(121) ale deciziei în vederea descrierii faptelor cauzei.

119 În aceste împrejurări, nu poate fi admis argumentul BASF întemeiat pe întârzierea Comisiei cu privire la trimiterea primelor solicitări de informații în vederea relativizării valorii elementelor furnizate de Bioproducts la 7 mai 1999. În plus, având în vedere valoarea limitată a acestora, elementele furnizate de BASF nu sunt comparabile cu cele furnizate de Bioproducts sau Chinook. În consecință, chiar presupunând că valoarea acestora din urmă nu a atins nivelul invocat de Comisie, aceasta nu poate modifica în niciun fel aprecierea cooperării BASF.

120 În consecință, fără a săvârși nicio eroare, Comisia a apreciat valoarea cooperării BASF și i-a acordat o reducere de 20 % a amenzii care i-ar fi fost altfel aplicată. În consecință, al treilea motiv trebuie respins. Cu toate acestea, trebuie precizat că această apreciere nu afectează consecințele pe care aprecierea Tribunalului referitoare la al cincilea motiv o poate avea în ceea ce privește această reducere (a se vedea în continuare punctele 212-223).

5. *Cu privire la al cincilea motiv invocat de BASF, întemeiat pe o reducere insuficientă a amenzii, independent de comunicarea privind cooperarea din 1996*

*Argumentele părților*

121 Independent de comunicarea privind cooperarea din 1996, BASF consideră că merita o reducere mai ridicată, pentru următoarele motive:

— și-a oferit cooperarea într-o etapă foarte timpurie (6 mai 1999);

— a încetat participarea la cartel anterior acestei date;

— a furnizat informații detaliate în cursul reuniunii din 17 mai 1999 și ulterior în scris, trimițând informații complementare nesolicitate;

— a furnizat Comisiei tranzacția judiciară încheiată cu autoritățile din Statele Unite ale Americii care se referea de asemenea la clorura de colină;

— a concediat imediat toate persoanele responsabile pentru cartel și a aplicat un program de conformare cu normele de concurență.

122 Având în vedere că, potrivit considerentului (221) al deciziei, aceasta era primul dintre cei trei producători europeni care au comunicat voluntar probe referitoare la încălcare și luând în considerare reducerile acordate celorlalți producători europeni, BASF solicită Tribunalului să-și utilizeze competența de fond pentru a reduce amenda aplicată.

123 BASF subliniază de asemenea că orice argumente privind relevanța elementelor furnizate în temeiul cooperării ar trebui să figureze în decizie, Comisia neputând face precizări suplimentare în caz de lipsă de motivare.

124 BASF respinge afirmația Comisiei potrivit căreia documentele cruciale au fost prezentate ulterior terminării acțiunilor de grup în Statele Unite ale Americii. Într-adevăr, ultimul memoriu depus de către BASF datează din 23 iulie 1999 (a se vedea punctul 110 de mai sus), și anume cu mai mult de trei luni înaintea terminării primei acțiuni colective.

125 Comisia consideră că argumentele invocate în cadrul acestui motiv și cele prezentate în susținerea motivului precedent coincid. Aceasta consideră că faptul că BASF a încetat participarea sa la cartel înainte de a-și oferi cooperarea nu constituie o circumstanță atenuantă, nici un element de cooperare. Pe de altă parte, aplicarea ulterioară a unui program de conformare ar fi lipsită de relevanță în raport cu valoarea cooperării BASF. În consecință, Comisia apreciază că și aceste argumente sunt neîntemeiate.

126 Cât privește apelul BASF la exercitarea competenței de fond a Tribunalului, Comisia subliniază că elementele pe care le-a adus datorită acestei reclamante nu s-ar referi la aspectul european al înțelegerii. Aceasta amintește afirmațiile sale referitoare la valoarea acestora și evidențiază importanța informațiilor furnizate de UCB și de Akzo Nobel referitoare la aspectul european al cartelului. Comportamentul BASF ar fi fost înșelător, în măsura în care aceasta ar fi încercat să inducă în eroare Comisia cu privire la importanța reuniunii desfășurate în Mexico în octombrie 1992 și cu privire la existența nivelului european al înțelegerii.

*Aprecierea Tribunalului*

127 Elementele care figurează la prima, la a treia și la a patra liniuță de la punctul 121 de mai sus au fost deja evaluate în cadrul motivului precedent. Ținând cont de analiza referitoare la aceasta, Tribunalul consideră că niciun motiv nu justifică o reducere suplimentară față de aceea de 20 % aplicată de către Comisie în temeiul punctului 3 a șasea liniuță din liniile directoare, având în vedere în special caracterul cel puțin lacunar al informațiilor pe care BASF le-a furnizat Comisiei (a se vedea punctul 116 de mai sus).

128 Faptul că BASF a încetat voluntar încălcarea anterior inițierii investigației de către Comisie a fost luat suficient în considerare la calcularea duratei perioadei de încălcare reținute împotriva acesteia, astfel încât aceasta nu poate invoca punctul

3 a treia liniuță din liniile directoare (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 341, și Hotârârea din 8 iulie 2004, Dalmine/Comisia, T-50/00, Rec., p. II-2395, punctele 328-332). Într-adevăr, încetarea încălcărilor încă de la primele intervenții ale Comisiei nu poate, în mod logic, să constituie o circumstanță atenuantă decât dacă există motive pentru a se presupune că întreprinderile în cauză au fost determinate să înceteze comportamentele lor anticoncurențiale prin intervențiile în cauză, cazul în care încălcarea a încetat deja anterior datei primelor intervenții ale Comisiei nefiind acoperit de această dispoziție a liniilor directoare (Hotărârea Curții din 25 ianuarie 2007, Dalmine/Comisia, C-407/04 P, Rec., p. I-829, punctul 158).

129 Cu privire la concedierea persoanelor care au avut un rol esențial în încălcare, Tribunalul nu consideră că aceasta constituie o acțiune de natură să justifice reducerea amenzii aplicate. Într-adevăr, este vorba despre o măsură având ca scop impunerea respectării normelor de concurență de către angajații acesteia, aspect care, în orice caz, constituie o obligație a întreprinderii și nu poate fi, așadar, privită ca fiind o circumstanță atenuantă.

130 Cu privire la argumentul potrivit căruia BASF a fost primul producător european care a furnizat probe Comisiei, trebuie evidențiat că această constatare nu afectează aprecierile de mai sus. Într-adevăr, informațiile pe care BASF le-a furnizat voluntar cu privire la cartelul mondial erau de importanță și de utilitate minore, pe când aceasta nu a transmis nicio informație substanțială privind cartelul european, a cărui amploare a fost denunțată de UCB și Akzo Nobel. În consecință, faptul că BASF a fost primul producător european care a cooperat nu poate permite o reducere a amenzii.

131 În consecință, al patrulea motiv trebuie respins.

6. *Cu privire la motivul invocat de BASF și de UCB, întemeiat pe o eroare de drept în calificarea acordurilor mondiale și europene drept încălcare unică și continuă*

*Argumentele părților*

132 BASF dezvoltă argumentele sale în două aspecte, întemeiate pe o încălcare a dreptului la apărare, precum și pe o eroare de drept privind calificarea înțelegerii drept unică și continuă.

133 Cu privire la primul aspect, Comisia nu ar fi indicat în comunicarea obiecțiunilor că aceste carteluri mondial și european ar fi constituit o încălcare unică pentru piața SEE. Având în vedere că în comunicarea obiecțiunilor se menționa un acord de împărțire a pieței mondiale cu privire la care comportamentele privind Europa constituiau „sub-acorduri", BASF nu ar fi avut posibilitatea de a formula comentarii cu privire la calificarea substanțial diferită reținută în decizie, potrivit căreia elementul care stabilea caracterul unic al încălcării rezida în obiectivul său anticoncurențial unic. Această diferență dintre comunicarea obiecțiunilor și decizie ar constitui o încălcare a dreptului la apărare, deoarece BASF s-ar fi apărat împotriva acestei prezentări juridice incorecte a faptelor dacă ar fi fost inclusă în comunicarea obiecțiunilor.

134 Cu privire la al doilea aspect, calificarea înțelegerii drept încălcare unică ar fi greșită, deoarece participanții în cele două carteluri erau diferiți. Pe de altă parte, în anumite considerente ale deciziei s-ar admite că era vorba despre două încălcări distincte. Termenii „denaturarea condițiilor normale de concurență" folosiți în considerentul (150) al deciziei în vederea descrierii obiectivului înțelegerii nu ar fi suficient de specifici pentru justificarea caracterului unic al încălcării. În plus, cartelul mondial ar fi avut drept obiectiv împărțirea pieței la nivel global, în timp ce cartelul european viza mai ales stabilirea prețurilor și împărțirea clienților în SEE, obiectiv de natură

diferită. Afirmația Comisiei, potrivit căreia singurul obiectiv al comportamentului ilicit era majorarea prețurilor, toate celelalte obiective fiind considerate auxiliare și accesorii, nu ar reflecta constatările care figurează în decizie. Pe de altă parte, durata celor două încălcări ar fi fost diferită și ar fi existat o întrerupere între acestea, având în vedere că acordul mondial privind prețurile a rămas în vigoare din ianuarie 1993 până în ianuarie 1994, în timp ce cartelul european a durat din martie 1994 până în octombrie 1998. Cartelul european nu ar fi interesat producătorii nord-amercani, având în vedere că aceștia trebuiau să rămână în afara pieței europene și că exporturile în America de Nord erau nesemnificative. Acest echilibru de interese nu ar fi fost modificat după încetarea cartelului global.

135 BASF nu ar fi admis niciodată calificarea înțelegerii drept încălcare unică, contrar celor susținute în considerentul (149) al deciziei. Poziția Comisiei ar fi contrară practicii sale decizionale anterioare, potrivit căreia acorduri secrete la niveluri geografice diferite, dar strâns legate ar fi fost considerate drept încălcări separate, dar și tezei pe care aceasta ar fi susținut-o în fața Tribunalului în cadrul acțiunii intentate împotriva Deciziei 2003/2. Ar rezulta din deciziile anterioare ale Comisiei că acorduri secrete la niveluri geografice diferite ar putea constitui o încălcare unică atunci când acordurile încheiate la un nivel au drept scop punerea în aplicare, consolidarea sau organizarea obiectivelor convenite la un alt nivel și fără ca unul să aibă o durată mai mare decât a celuilalt. Comisia nu ar putea explica de ce producătorii europeni ar fi trebuit să continue să pună în aplicare cartelul global ulterior încetării sale. În realitate, producătorii europeni ar fi săvârșit o nouă încălcare angajându-se într-un cartel european care ar fi fost instituit ulterior cartelului mondial și ar fi fost total diferit.

136 În consecință, Comisia nu poate aplica nicio sancțiune BASF pentru cartelul mondial, ținând cont de prescripția acestuia în temeiul Regulamentului nr. 2988/74.

137 În opinia UCB, cele două niveluri ale înțelegerii pretins unice nu sunt deloc strâns legate. Înțelegerea mondială ar fi fost negociată de către principalii producători mondiali de clorură de colină, și anume producătorii nord-americani și europeni, și ar fi avut drept obiect împărțirea marilor piețe mondiale, în special prin intermediul unui acord în baza căruia producătorii europeni nu ar mai exporta în America de Nord, iar producătorii nord-americani nu ar mai exporta în Europa. Majorarea prețurilor și controlul prelucrătorilor ar fi vizat asigurarea stabilității acestei împărțiri a piețelor mondiale. Cu toate acestea, nu ar fi fost niciodată vorba despre o împărțire a clienților și a piețelor naționale în cadrul SEE, nici despre o înțelegere privind prețurile în Europa, astfel cum ar demonstra declarația atribuită unui reprezentant al DuCoa în considerentul (85) al deciziei. Întrucât aceste acorduri ar fi eșuat, întreprinderile vizate, între care UCB, le-ar fi încetat în aprilie 1994.

138 În schimb, contactele dintre producătorii europeni ar fi început în martie 1994, și anume la doi ani după reuniunea de la Ludwigshafen (a se vedea punctul 4 de mai sus), și ar fi continuat până în 1998, și anume mai mult de patru ani după încetarea negocierilor la nivel mondial. Obiectul acordurilor dintre producătorii europeni nu ar fi fost reglementarea pieței mondiale, ci doar a pieței SEE sub forma unei împărțiri a piețelor naționale și a clienților. Așadar, ar fi vorba despre două tentative complet distincte, negociate la momente diferite de către părți diferite și care vizau obiective vădit diferite. Simplul fapt că două practici au drept consecință denaturarea condițiilor normale de concurență în SEE nu ar fi suficient pentru a stabili că acestea constituie o încălcare unică. A admite că un obiectiv comun definit atât de vag ar putea fi suficient pentru a demonstra existența unei încălcări unice și continue ar însemna să se permită în mod automat calificarea mai multor încălcări ale articolelor 81 CE și 82 CE, indiferent de sector, drept o încălcare unică și continuă. UCB subliniază că, având în vedere faptul că cele două înțelegeri se refereau la același sector, practicile utilizate prezentau în mod inevitabil similitudini. Or, acest fapt nu poate fi suficient pentru a stabili o legătură strânsă între cele două înțelegeri, din moment ce aceste practici aveau un obiect și o finalitate economică diferită.

139 Calificarea celor două înțelegeri drept încălcare unică ar avea drept scop să permită Comisiei să țină cont de înțelegerea mondială prin eludarea normelor privind prescripția. Or, ar fi trebuit făcută o distincție între prezenta cauză și cauzele pentru

care noțiunea de încălcare unică și continuă acoperă dificultatea de a demonstra că toți membrii unei înțelegeri au participat la toate acțiunile anticoncurențiale care urmăreau același obiectiv și se înscriau în aceeași conjunctură economică. În schimb, prezenta cauză ar fi similară cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, JFE Engineering și alții/Comisia (T-67/00, T-68/00, T-71/00 și T-78/00, Rec., p. II-2501, punctul 22), în care Comisia ar fi făcut distincție între o încălcare mondială și o încălcare europeană, în pofida faptului că a apreciat-o pe a doua drept mijloc de punere în aplicare a primeia. În plus, ar trebui făcută distincția între prezenta cauză și cauzele în care jurisprudența a analizat dacă diferitele forme de comportament (acorduri, practici concertate) puteau fi calificate în ansamblu drept încălcare unică. În opinia UCB, ar mai trebui făcută o distincție între prezenta cauză și cauzele în care funcționarea și punerea în aplicare a acordurilor au rămas identice pe toată durata înțelegerii.

140 Ar rezulta că înțelegerea europeană nu ar putea fi considerată drept urmărirea în SEE a unor acorduri negociate inițial la nivel mondial. O astfel de concluzie ar fi exclusă doar pe motivul că aspectul împărțirii piețelor naționale în cadrul SEE nu ar fi fost niciodată evocat de către participanții la reuniunile mondiale, nici chiar de către producătorii europeni înainte de 1994. Comisia nu ar fi prezentat nicio probă care să poată repune în discuție acest fapt.

141 Argumentul Comisiei potrivit căruia înțelegerea europeană nu ar fi fost posibilă dacă părțile nu continuau să pună în aplicare acordurile mondiale pe toată durata acordurilor europene ar contrazice decizia. Într-adevăr, Comisia ar fi indicat în aceasta că înțelegerea mondială încetase în aprilie 1994 la sfârșitul reuniunii de la Johor Bahru (a se vedea punctul 9 de mai sus) și că aceasta nu dispunea de probe privind acțiunile ilicite subsecvente ale producătorilor nord-americani. În lipsa continuării înțelegerii la nivel european ulterior anului 1994, întreg raționamentul Comisiei ar eșua. Ar rezulta că în absența desfășurării concomitente a celor două înțelegeri, Comisia nu ar fi întemeiată să pretindă că cele două niveluri ale acordurilor anticoncurențiale erau necesare unul altuia.

142 Comisia respinge afirmațiile BASF și subliniază că aceasta nu a considerat niciodată comportamentul producătorilor nord-americani și europeni anterior anului 1994 și comportamentul producătorilor europeni ulterior anului 1994 ca fiind două carteluri distincte. În plus, aceasta nu ar fi făcut deloc distincția în decizie între un cartel la nivel mondial și un cartel la nivel european. În schimb, aceasta ar fi explicat în considerentul (64) al deciziei că înțelegerea unică ar fi funcționat la două niveluri diferite, dar strâns legate, nivelul mondial și nivelul european, poziție care ar fi fost exprimată în mai multe alte considerente. În consecință, ar fi greșit să se pretindă că Comisia a considerat comportamentul ilicit drept o încălcare unică doar cu scopul de a stabili cuantumul amenzii și de a eluda termenul de prescripție.

143 În ceea ce privește concordanța dintre comunicarea obiecțiunilor și decizie, Comisia susține că nu poate fi constatată nicio diferență în această privință. Într-adevăr, principiile jurisprudențiale referitoare la noțiunea de încălcare unică și continuă ar fi fost analizate la punctele 164-166 din comunicarea obiecțiunilor și recapitulate în considerentele (145)-(148) ale deciziei. În plus, punctul 168 din comunicarea obiecțiunilor ar face referire la un obiectiv comun constând în eliminarea concurenței pe piața clorurii de colină, la un obiectiv anticoncurențial identic și la un obiectiv economic unic, și anume denaturarea evoluției normale a prețurilor pe piața mondială a clorurii de colină. Aceleași motive ar fi determinat Comisia să concluzioneze în decizie că era vorba despre o încălcare unică și continuă. Limitarea competenței Comisiei la încălcările care produc efecte în interiorul SEE ar fi determinat-o să se concentreze asupra acestui teritoriu în considerentul (150) al deciziei. În plus, Comisia ar fi inclus în comunicarea obiecțiunilor toate elementele necesare referitoare la aplicarea noțiunii de încălcare unică și continuă în cauză, la durata și la gravitatea încălcării în vederea respectării depline a dreptului la apărare al BASF.

144 În orice caz, presupunând că există o diferență între termenii din comunicarea obiecțiunilor și decizie, prima ar conține informațiile necesare pentru a da ocazia BASF de a fi ascultată cu privire la concluzia referitoare la o încălcare unică și continuă, astfel încât să respecte dreptul său la apărare.

145 Cu privire la aplicarea pretins greșită a conceptului de încălcare unică și continuă, Comisia respinge argumentul întemeiat pe o diferență între participanții la cele două carteluri (a se vedea punctul 134 de mai sus). În primul rând, Comisia nu s-ar fi referit niciodată la „două carteluri” și, în al doilea rând, cel puțin trei întreprinderi (BASF, UCB și Akzo Nobel) dintre cele implicate în încălcare erau aceleași. Faptul că aceasta nu dispunea de elemente pentru a dovedi că Bioproducts, Chinook și DuCoa continuaseră participarea la încălcare ulterior datei de 20 aprilie 1994 (a se vedea punctul 9 de mai sus), nu ar implica faptul că, începând de la această dată, comportamentul ilicit la nivel european a devenit o încălcare distinctă.

146 În plus, ar fi artificial și nerealist să se considere că se creează o nouă înțelegere, care implică întreprinderile rămase, de fiecare dată când o întreprindere intră sau iese dintr-un cartel. Aceasta se aplică în special atunci când înțelegerea constă într-un comportament referitor la aceeași piață de produse, care urmărește, în esență, același obiectiv economic, are același caracter anticoncurențial și este menținut pe o durată lungă de către un nucleu de întreprinderi. Faptul că producătorii europeni au adaptat sau au intensificat activitățile lor anticoncurențiale ulterior renunțării producătorilor nord-americani nu ar schimba natura continuă a înțelegerii, și nici obiectivul său principal, a cărui realizare ar continua să depindă de controlul exercitat asupra prelucătorilor, precum și de împărțirea piețelor. Comportamentul adoptat de către participanții la nivelurile mondial și european ale înțelegerii ar fi de altfel de același fel (împărțirea clienților și a piețelor, controlul prelucrătorilor, schimbul de informații sensibile și stabilirea prețurilor) și ar viza un obiectiv unic, și anume denaturarea condițiilor normale de concurență în SEE pentru clorura de colină în vederea stabilirii prețului acesteia la un nivel ridicat în mod artificial.

147 În consecință, Comisia nu ar fi săvârșit nicio eroare, și nici nu ar contrazice teza sa în cauza Vitamine, punctul 39 de mai sus, considerând că acest comportament al producătorilor europeni începând din 1994 nu era decât continuarea acordurilor anterioare încheiate cu producătorii nord-americani. Într-adevăr, în opinia Comisiei, aceștia din urmă aveau un interes cu totul special, pe de o parte aplicarea de prețuri ridicate în Europa pentru a putea menține un nivel ridical al prețurilor în regiunile

unde operau aceștia și, pe de altă parte, controlarea prelucrătorilor europeni pentru a-i împiedica să exporte la prețuri reduse către celelalte piețe. În consecință, plecarea acestor producători de pe piața europeană nu ar implica o lipsă de interes din partea lor pentru această piață. Dacă ar trebui admis, astfel cum sugerează BASF, că producătorii americani nu aveau aceleași interese, și nici aceleași obiective precum producătorii europeni, ar fi imposibil de explicat punerea în aplicare a înțelegerii la nivel mondial.

148 Comisia este surprinsă de asemenea să vadă BASF contestând caracterul unic și continuu al înțelegerii, având în vedere că nu făcuse acest lucru în răspunsul său la comunicarea obiecțiunilor.

149 Comisia subliniază că nu a existat întrerupere între cele două niveluri ale înțelegerii, având în vedere că prețurile minime, precum și controlul prelucrătorilor au făcut obiectul reuniunii de la Johor Bahru din aprilie 1994 (a se vedea punctul 9 de mai sus) și că înțelegerea a fost pusă în aplicare la nivel european în martie 1994.

150 Comisia contestă de asemenea temeinicia argumentelor UCB. Aceasta subliniază că, potrivit jurisprudenței, elementul esențial în vederea stabilirii faptului că o încălcare este unică și continuă sau a faptului că există mai multe încălcări distincte și un obiectiv comun, și anume, în prezenta cauză, afectarea concurenței în sectorul clorurii de colină pe piața SEE (Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 113, Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, HFB și alții/Comisia, T-9/99, Rec., p. II-1487, punctul 186, și Hotărârea Dansk Rørindustri/Comisia, T-21/99, Rec., p. II-1681, punctul 67). Această afectare s-ar fi menifestat, într-o primă etapă, prin îndepărtarea producătorilor nord-americani de pe piața SEE și, în a doua etapă, prin împărțirea aceleiași piețe geografice. Ansamblul de elemente pe care Comisia și-ar fi întemeiat aprecierea se compune din participarea acelorași întreprinderi la o înțelegere în sensul articolului 81 CE, din continuitatea în timp a activităților vizate, din identitatea acțiunilor anticoncurențiale, precum și din efectele vizate.

151 Producătorii nord-americani ştiau sau ar fi trebuit să ştie că împărţirea pieţei între producătorii europeni ar fi consecinţa logică a retragerii lor de pe piaţa SEE. Într-adevăr, împărţirea la nivel mondial nu ar fi avut niciun sens dacă nu ar fi fost urmată de o împărţire la nivel comunitar care, la rândul său, nu ar fi fost posibilă în lipsa unui acord prealabil la nivel mondial. Pe lângă faptul că, deoarece încălcările la nivelurile mondial şi european care constituie încălcarea unică ar avea aceeaşi finalitate, acestea ar fi reunit de asemenea aceleaşi întreprinderi pe o durată continuă şi prin intermediul unor practici identice. Neparticiparea producătorilor nord-americani la nivelul european al înţelegerii nu schimbă, în opinia Comisiei, nici obiectivul, nici natura sa de încălcare continuă, având în vedere în special că îndepărtarea acestora de pe piaţa SEE denatura concurenţa pe această piaţă.

152 Cu privire la această din urmă constatare, Comisia contestă afirmaţia UCB potrivit căreia nu ar fi existat un acord la nivel mondial privind preţurile în SEE. Declaraţia reprezentantului DuCoa reluată în considerentul (85) al deciziei (a se vedea punctul 137 de mai sus) s-ar referi doar la o reuniune din ianuarie 1993. Într-adevăr, acordul de la Ludwigshafen s-ar fi referit şi la preţurile în Europa, astfel cum se indică în considerentul (77) al deciziei.

153 Pe de altă parte, acordurile încheiate la nivelul mondial al înţelegerii ar fi fost indispensabile pentru realizarea acesteia la nivel european, deoarece, pentru a putea împărţi piaţa europeană între producătorii europeni, menţinând preţuri ridicate, trebuia ca aceşti producători să fie asiguraţi că nu suportau concurenţa producătorilor nord-americani. Diferenţa dintre pieţele geografice, a căror împărţire viza fiecare nivel al înţelegerii, nu ar fi un element relevant, având în vedere că împărţirile menţionate permiteau majorarea în mod artificial a rentabilităţii clorurii de colină, obiectiv unic al înţelegerii. Teoria încălcării unice şi continue ar avea drept scop să nu permită divizarea artificială a ceea ce este fundamental unic, şi anume un ansamblu de acte care vizează acelaşi obiectiv. În cauză, fără împărţirea pieţei mondiale, nu ar fi avut sens o împărţire la nivel european şi fără o împărţire la nivel european, cartelul mondial nu ar fi prezentat niciun beneficiu.

154 Astfel, în opinia Comisiei, menținerea de prețuri ridicate în Europa permitea producătorilor nord-americani să aplice condiții similare pe piața americană. Contrar afirmațiilor UCB, prețurile europene ar fi fost în mod efectiv discutate, deoarece orice acord privind prețurile mondiale presupunea în mod necesar o stabilire la nivel european. În ceea ce privește controlul prelucrătorilor, acesta îi interesa pe producătorii nord-americani, care voiau să evite exporturi la prețuri reduse în afara SEE, în timp ce producătorii europeni aveau drept scop să împiedice vânzările la prețuri reduse de către prelucrători în cadrul SEE.

155 În plus, punctele 369 și 374 din Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 139 de mai sus, ar infirma teza UCB opunându-se scindării artificiale a aceluiași ansamblu de norme care vizează împărțirea piețelor. Într-adevăr, ar fi evident că acordurile la nivel european constituiau continuarea și punerea în aplicare a acordurilor mondiale prin substituirea pur și simplu a împărțirii pieței mondiale cu împărțirea piețelor naționale europene. Această substituire nu ar fi fost posibilă decât pentru faptul că, ulterior încetării acordurilor mondiale, părțile ar fi continuat punerea în aplicare a acestora, iar producătorii nord-americani ar fi continuat să se situeze în afara pieței europene, aplicând acordurile mondiale. UCB ar fi confundat persistența acordurilor la nivel mondial cu persistența efectelor acestora. Nu a fi deloc contradictoriu să se admită că înțelegerea a încetat la nivel mondial, dar că, la nivel european, aceasta a continuat să beneficieze de efectele acordurilor mondiale. În aceste împrejurări, lipsa simultaneității nu ar schimba caracterul unic și continuu al încălcării.

156 Cu privire la obiecția întemeiată pe utilizarea noțiunii de încălcare unică în vederea eludării normelor privind prescripția, Comisia subliniază că nu încearcă să obțină un beneficiu financiar prin intermediul aplicării de amenzi și că obiectivul său nu este de a aplica cuantumuri ridicate. De altfel, Comisia ar fi ținut cont în vederea calculării cuantumului inițial de cotele de piață mondiale, iar nu de cele europene. Dacă aceasta ar fi ținut cont de cotele de piață europene, ar fi trebuit să aplice amenzi mai ridicate. În ceea ce îi privește pe producătorii nord-americani, Comisia subliniază că ar fi sancționat comportamentul acestora pentru întreaga perioadă a încălcării, dacă acțiunile acestora la nivel mondial nu s-ar fi prescris.

*Aprecierea Tribunalului*

Observaţii introductive

— Cu privire la semnificaţia argumentelor invocate de BASF

157 Trebuie arătat de la început că primul aspect al acestui motiv are drept scop să demonstreze o incoerenţă dintre comunicarea obiecţiunilor şi decizie cu privire la calificarea aspectelor mondial şi european ale comportamentelor drept încălcare unică şi continuă. Acest aspect constituie un motiv distinct, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare al BASF în această privinţă, motiv care va trebui analizat, dacă este necesar, ulterior analizei motivului întemeiat pe o eroare de drept în calificarea acordurilor mondiale şi europene drept încălcare unică şi continuă. Într-adevăr, în cazul în care Tribunalul ar considera că această calificare este afectată de o eroare de drept şi trebuie în consecinţă să fie respinsă, constatarea unei eventuale încălcări a dreptului la apărare în raport cu această calificare ar fi lipsită de consecinţe (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR şi alţii/Comisia, denumită „Ciment", T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 şi T-104/95, Rec., p. II-491, punctul 3436, şi Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2005, General Electric/Comisia, T-210/01, Rec., p. II-5575, punctul 633).

— Cu privire la noţiunea de încălcare unică şi continuă

158 Calificarea anumitor comportamente ilicite drept acţiuni constitutive ale aceleiaşi încălcări sau a unei pluralităţi de încălcări afectează, în principiu, sancţiunea care poate fi impusă, din moment ce constatarea unei pluralităţi de încălcări poate

determina aplicarea mai multor amenzi distincte, de fiecare dată în limitele stabilite la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. Totuși, constatarea unei pluralități de încălcări poate fi în beneficiul autorilor acestora atunci când unele dintre acestea sunt prescrise (a se vedea în acest sens Hotărârea Vitamine, punctul 43 de mai sus, punctul 72).

159 Noțiunea de încălcare unică se poate raporta la calificarea juridică a unui comportament anticoncurențial care constă în acorduri, în practici concertate și în decizii ale asocierilor de întreprinderi (Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, punctul 150 de mai sus, punctele 112-114, Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 1991, Rhône-Poulenc/Comisia, T-1/89, Rec., p. II-867, punctele 125-127, Hotărârea din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, denumită „PVC II”, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, punctele 696-698, și Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 150 de mai sus, punctul 186).

160 Noțiunea de încălcare unică se poate raporta și la caracterul personal al răspunderii pentru încălcările normelor de concurență. Într-adevăr, o întreprindere care a participat la o încălcare prin comportamente proprii, care intrau în sfera de aplicare a noțiunilor de acord sau de practică concertată prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE și care aveau drept scop să contribuie la realizarea încălcării în ansamblul său, poate fi de asemenea răspunzătoare, pentru toată perioada participării sale la încălcarea menționată, pentru comportamentele altor întreprinderi în cadrul aceleiași încălcări. Acesta este cazul atunci când se stabilește că întreprinderea în cauză cunoștea comportamentele ilicite ale celorlalți participanți sau că aceasta putea în mod rezonabil să le prevadă și că era pregătită să accepte riscul ce decurge din comportamentele respective. Această concluzie își are originea într-o concepție larg răspândită în ordinile juridice ale statelor membre în ceea ce privește imputarea răspunderii pentru încălcările săvârșite de mai mulți autori în funcție de participarea acestora la încălcare în ansamblul său. În consecință, aceasta nu este contrară principiului potrivit căruia răspunderea pentru astfel de încălcări are un caracter personal, nu neglijează analiza individuală a probelor incriminatorii și nu încalcă dreptul la apărare al întreprinderilor implicate (Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, punctul 150 de mai sus, punctele 83, 84 și 203, și Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 150 de mai sus, punctul 231).

161 Astfel, s-a hotărât că un caz de încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE putea rezulta dintr-o serie de acte sau dintr-un comportament continuu care se înscriau într-un „plan de ansamblu” ca urmare a obiectului identic al acestora privind denaturarea concurenței în cadrul pieței comune. Într-un astfel de caz Comisia are dreptul să impute răspunderea acestor acțiuni în funcție de participarea la încălcare considerată în ansamblul său (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 66 de mai sus, punctul 258), chiar dacă se stabilește că întreprinderea vizată nu a participat direct decât la unul sau la mai multe dintre elementele constitutive ale încălcării (Hotărârea PVC II, punctul 159 de mai sus, punctul 773). De asemenea, faptul că diferitele întreprinderi au avut roluri diferite în urmărirea unui obiectiv comun nu înlătură identitatea de obiect anticoncurențial și, în consecință, și de încălcare, cu condiția ca fiecare întreprindere să fi contribuit la propriul său nivel la urmărirea obiectivului comun (Hotărârea Ciment, punctul 157 de mai sus, punctul 4123, și Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 139 de mai sus, punctul 370).

162 În prezenta cauză, calificarea de către Comisie a aspectelor mondial și european ale înțelegerii drept încălcare unică și continuă a avut drept consecință constatarea unei singure înțelegeri care a durat de la 13 octombrie 1992 până la 30 septembrie 1998. În cazul în care Tribunalul ar considera că aceste două aspecte constituie încălcări distincte, trebuie constatat, în consecință, că s-a prescris cartelul global care a durat de la 13 octombrie 1990 până la 20 aprilie 1994 (a se vedea punctul 9 de mai sus). Pe lângă anularea parțială a deciziei, această constatare ar avea consecințe în ceea ce privește calculul amenzii aplicate BASF, dar și pe cel al amenzii aplicate UCB.

163 În consecință, trebuie analizat dacă, având în vedere jurisprudența citată la punctele 159-161 de mai sus, Comisia a săvârșit o eroare de drept prin calificarea comportamentelor imputate reclamantelor drept încălcare unică și continuă. În acest scop, în cadrul observațiilor introductive, trebuie prezentată și poziția pe care Comisia a avut-o în această privință în comunicarea obiecțiunilor și trebuie comparată cu constatările care figurează în decizie.

— Poziția adoptată de către Comisie în comunicarea obiecțiunilor și constatărilor din decizie

164 Rezultă din punctul 111 din comunicarea obiecțiunilor, datată 22 mai 2003, că, la momentul respectiv, Comisia considera că acest cartel a avut, la nivel mondial, o durată cuprinsă între 1992 și 1998, iar la nivel european, o durată cuprinsă între martie 1993 și octombrie 1998. Astfel, Comisia a apreciat că acest cartel fusese pus în aplicare la diferite niveluri: mondial, regional, respectiv, național, în funcție de interesele și de angajarea participanților pe pieţele vizate (punctul 78 din comunicarea obiecțiunilor). În opinia Comisiei, cartelul consta într-un acord continuu dintre producătorii de clorură de colină care cuprindea, în esență, acorduri mondiale și „sub-acorduri" regionale la nivel european (punctele 79 și 84 din comunicarea obiecțiunilor).

165 Rezultă din punctele 168 și 169 din comunicarea obiecțiunilor că, potrivit aprecierilor Comisiei, aspectul european al cartelului constituia o aplicare particulară a principiilor stabilite la nivel mondial, acțiune care a fost posibilă datorită asigurării faptului că producătorii nord-americani nu ar interveni pe piața europeană prin exportul de clorură de colină către aceasta. În consecință, era vorba despre „sub-acorduri" referitoare la Europa, potrivit expresiei utilizate în mai rânduri de Comisie în comunicarea obiecțiunilor (a se vedea, de exemplu, punctele 79, 84, 90 și 169). În ceea ce privește producătorii nord-americani, Comisia a apreciat că răspunderea acestora pentru ansamblul comportamentelor se întemeia pe faptul că aceștia cunoșteau existența „sub-acordurilor" menționate (punctul 169 din comunicarea obiecțiunilor).

166 În consecință, se confirmă că, la momentul la care comunicarea obiecțiunilor a fost adresată părților, Comisia considera că acordurile mondiale și europene constituiau o singură încălcare pentru realizarea căreia fiecare participant avusese un rol special.

167 Cu toate acestea, în urma observațiilor formulate de către producătorii nord-americani privind conținutul comunicării obiecțiunilor, Comisia și-a retras obiecțiunile referitoare la contacte secrete la nivel mondial care se pretinde că ar fi avut loc ulterior datei de 20 aprilie 1994 (punctele 121-123, 144-147, 149 și 151 din comunicarea obiecțiunilor).

168 În aceste împrejurări, Comisia a adoptat abordarea care figurează în decizie în ceea ce privește relația dintre nivelurile mondial și european al acordurilor în cauză.

169 Astel, în considerentul (64) al deciziei, sub titlul „Organizarea înțelegerii", Comisia afirmă că aceasta a funcționat „la două niveluri diferite, dar strâns legate". Potrivit aceluiași considerent, activitățile întreprinderilor la nivel mondial aveau drept obiectiv majorarea prețurilor la scară mondială, controlul prelucrătorilor și al distribuitorilor de clorură de colină în vederea asigurării faptului că aceștia nu ar oferi clorură de colină la prețuri reduse și împărțirea piețelor mondiale prin intermediul unui acord potrivit căruia producătorii nord-americani s-ar retrage de pe piața europeană.

170 În considerentul (65) al deciziei, consacrat reuniunilor la nivel european, Comisia indică faptul că acestea din urmă au avut rolul de a continua acordul încheiat la nivel mondial, inclusiv între producătorii europeni înșiși, în vederea majorării prețurilor și controlului prelucrătorilor în Europa. În consecință, aceste reuniuni s-au referit la majorarea prețurilor nu doar în ansamblul SEE, ci și pe piețele naționale, precum și față de clienții individuali. Toate acestea au fost organizate astfel încât să respecte cotele de piață ale producătorilor europeni în scopul garantării unei mai bune rentabilități și a unei stabilizări a piețelor. Această stabilizare ar fi realizată, potrivit considerentului (68) al deciziei, prin eliminarea sau prin evitarea exporturilor concurenților în zonele geografice în care alți concurenți dețineau cote de piață importante. Elementul-cheie în această privință era, potrivit aceluiași considerent, acordul care prevedea că producătorii europeni nu vor mai exporta în America de

Nord și că producătorii nord-americani nu vor mai exporta pe piața europeană. Datorită acestei împărțiri a piețelor, producătorii menționați ar putea „să-și stabilizeze" piața națională și să amelioreze rentabilitatea în regiunea acestora. Un acord a fost de asemenea încheiat în vederea majorării prețurilor în lume la niveluri identice. Acest acord trebuia să permită nu doar ameliorarea rentabilității pieței, dar și evitarea oricărei destabilizări a exporturilor între regiuni. Urmărirea acestor obiective făcea indispensabil controlul prelucrătorilor și al distribuitorilor.

171 Potrivit considerentului (69) al deciziei, acordurile încheiate la nivel mondial se refereau la patru activități anticoncurențiale legate între ele și care constau în stabilirea și în majorarea prețurilor mondiale, în împărțirea piețelor mondiale (retragerea producătorilor nord-americani și a producătorilor europeni de pe piețele europeană și, respectiv, nord-americană), în controlul distribuitorilor și al prelucrătorilor și, în sfârșit, în schimburi regulate de informații comercial sensibile în vederea asigurării punerii în aplicare a acordurilor.

172 În urma prezentării reuniunilor desfășurate la nivelurile mondial și european, Comisia consacră zece considerente analizei noțiunii de încălcare unică și continuă, precum și aplicării principiilor care se raportează la prezenta cauză. Astfel, în considerentele (145)-(148) ale deciziei, sub titlul „Noțiunea de încălcare unică și continuă – Principii", Comisia a menținut cea mai mare parte din raționamentul prezentat în comunicarea obiecțiunilor (a se vedea punctul 166 de mai sus) citând Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, punctul 150 de mai sus. Cu toate acestea, în considerentele (150)-(154) ale deciziei Comisia prezintă motivele noului său raționament referitor la aplicarea principiului încălcării unice și continue în prezenta cauză.

173 Potrivit considerentului (150) al deciziei, acordurile mondiale și acordurile europene aveau un obiectiv anticoncurențial unic, și anume denaturarea condițiilor normale de concurență în SEE. Mai precis, compararea acordurilor încheiate la cele două niveluri ar indica faptul că acelea încheiate la nivel european puteau fi considerate drept

continuarea de către producătorii europeni a ceea ce fusese iniţial încheiat nu doar cu producătorii nord-americani, ci şi între producătorii europeni înşişi, la nivel mondial, în ceea ce priveşte majorările preţurilor şi controlul prelucrătorilor. Comisia precizează că, în vederea majorării preţurilor facturate anumitor clienţi europeni, aceştia din urmă au fost împărţiţi între producătorii europeni vizaţi. Pentru ca aceşti producători să se fi putut pune de acord cu privire la o astfel de împărţire, este evident, potrivit Comisiei, că aceştia trebuiau să respecte cotele lor de piaţă globale respective în Europa.

174 Potrivit considerentului (151) al deciziei, Akzo Nobel, UCB şi BASF au participat la acţiunile în cauză atât la nivel european, cât şi la nivel mondial, punându-se de acord mai întâi la nivel mondial cu privire la anumite acţiuni care trebuiau întreprinse în SEE şi ulterior continuând aceste acţiuni prin reuniuni la nivel european. Producătorii nord-americani nu ar fi participat la reuniunile europene, deoarece la momentul la care au început acestea din urmă, acordurile mondiale erau pe punctul de a se sfârşi. În plus, chiar presupunând că acordurile europene au început înainte de 14 martie 1994 (aspect pe care Comisia admite că nu este în măsură să îl probeze), ar fi fost inutil pentru producătorii nord-americani să participe la acestea în măsura în care acceptaseră să se retragă de pe piaţa europeană.

175 Potrivit considerentului (152) al deciziei, producătorii nord-americani aveau sau ar fi trebuit să aibă cunoştinţă despre acordurile europene. Într-adevăr, obiectivul principal al producătorilor europeni urmărit prin intermediul retragerii producătorilor nord-americani de pe piaţa europeană era „stabilizarea" pieţei europene. Totuşi, această „stabilizare" ar fi fost imposibilă fără alte acorduri secrete suplimentare între producătorii europeni.

176 În concluzie, Comisia indică în considerentul (153) al deciziei că producătorii europeni au convenit în realitate să denatureze concurenţa în SEE de la începutul acordurilor mondiale până la sfârşitul acordurilor europene. În opinia Comisiei, faptul că

producătorii europeni deținеau împreună 80 % din piața europeană demonstrează că aceștia erau în măsură să pună în aplicare acordurile lor chiar după ieșirea din vigoare a acordurilor mondiale.

Cu privire la calificarea comportamentului ilicit în cauză

177 Trebuie arătat că, în temeiul jurisprudenței citate la punctul 159 de mai sus, activitățile anticoncurențiale întreprinse la nivel mondial și prezentate în considerentul (69) al deciziei constituie prin ele însești o încălcare unică. Aceasta constă în acorduri (privind stabilirea și majorarea prețurilor mondiale, retragerea producătorilor nord-americani de pe piața europeană și controlul distribuitorilor și al prelucrătorilor), precum și în practici concertate (schimb de informații sensibile în vederea influențării reciproce a comportamentului comercial al participanților).

178 Aceeași situație există cu privire la activitățile anticoncurențiale la nivel european care constituie prin ele însești o încălcare unică ce constă în acorduri (privind stabilirea și majorarea prețurilor pentru SEE, pentru pieţele naționale, precum și pentru clienții individuali, privind atribuirea clienților, împărțirea cotelor de piață și privind controlul distribuitorilor și al prelucrătorilor), precum și în practici concertate (schimburi de informații sensibile în vederea influențării reciproce a comportamentului comercial al participanților).

179 Cu toate acestea, din aplicarea acestei jurisprudențe în prezenta cauză nu rezultă în mod automat că acordurile la nivelurile mondial și european, considerate împreună, formează o încălcare unică și continuă. Într-adevăr, se pare că existența unui obiectiv comun, care constă în denaturarea evoluției normale a prețurilor, justifica, în cauzele examinate de jurisprudență, calificarea diverselor acorduri și practici concertate drept elemente constitutive ale unei singure încălcări. În această privință, nu se poate

contesta că aceste comportamente erau complementare, în sensul că fiecare dintre acestea era destinat să facă față uneia sau mai multor consecințe ale concurenței normale, și contribuiau, prin intermediul unei interacțiuni, la realizarea ansamblului de efecte anticoncurențiale dorite de către autorii acestora în cadrul unui plan global care vizează un obiectiv unic.

180 În acest context, trebuie precizat că noțiunea de obiectiv unic nu poate fi stabilită prin referirea generală la denaturarea concurenței pe piața clorurii de colină, din moment ce afectarea concurenței constituie, ca obiect sau ca efect, un element consubstanțial pentru orice comportament care intră în domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE. O asemenea definiție a noțiunii de obiectiv unic ar risca să priveze noțiunea de încălcare unică și continuă de o parte din sensul ei, în măsura în care aceasta ar avea drept consecință faptul că mai multe comportamente referitoare la un sector economic, interzise de articolul 81 alineatul (1) CE, ar trebui calificate în mod sistematic drept elemente constitutive ale unei încălcări unice.

181 În consecință, trebuie verificat dacă cele două blocuri de acorduri și de practici concertate sancționate de către Comisie în decizie drept încălcare unică și continuă prezentau o legătură de complementaritate în sensul prevăzut la punctul 179 de mai sus. De altfel, Comisia însăși își justifică teza invocând faptul că acordurile mondiale și europene erau „strâns legate” (a se vedea punctele 4, 142 și 169 de mai sus). În această privință, va trebui ținut cont de orice împrejurare care poate să stabilească sau să repună în discuție legătura menționată, precum perioada de aplicare, conținutul (inclusiv metodele utilizate) și, în mod corelativ, obiectivul diverselor acorduri și practici concertate în cauză.

182 În ceea ce privește perioada de aplicare a acordurilor în cauză, trebuie constatat că încetarea acordurilor mondiale cel mai târziu la data de 20 aprilie 1994 implică faptul că, începând de la această dată, producătorii nord-americani nu mai erau obligați să nu exporte în Europa. Comisia însăși denunță absența probelor privind alte reuniuni sau contacte la care ar fi luat parte producătorii nord-americani și prin intermediul

cărora ar fi stabilit prețurile pentru SEE sau ar fi confirmat angajamentul lor inițial de a nu exporta în Europa ulterior acestei date [a se vedea considerentul (165) al deciziei]. Rezultă că aprecierea potrivit căreia, pentru a putea împărți piața europeană între aceștia, menținând prețuri ridicate, trebuia ca producătorii europeni să fie asigurați că nu trebuiau să suporte concurența producătorilor nord-americani (a se vedea punctul 153 de mai sus), nu ține cont de faptul că acordurile mondiale nu mai erau în vigoare din 20 aprilie 1994. Într-adevăr, acordurile privind împărțirea pieței europene au fost puse în aplicare în absența oricărui acord care să interzică exporturile provenite din Statele Unite ale Americii.

183 În plus, concluzia Comisiei, potrivit căreia împărțirea piețelor mondiale nu ar aduce niciun beneficiu întreprinderilor participante fără împărțirea pieței europene și invers (a se vedea punctul 153 de mai sus), nu poate fi admisă. În cauză, interzicerea exporturilor către piața europeană avea drept scop evitarea perturbării acesteia prin vânzarea de clorură de colină la prețuri reduse artificial, care conduceau la recuperarea unei părți din costurile fixe ale unei producții excedentare [considerentele (39) și (68) ale deciziei]. Eliminarea acestei amenințări comerciale este un obiectiv distinct de cel al împărțirii pieței europene, acesta din urmă necesitând, astfel cum se va preciza ulterior, aplicarea unor mecanisme diferite în vederea realizării sale.

184 În consecință, acordurile europene, care nu au fost convenite decât la 14 martie 1994 în cursul reuniunii de la Schoten, atunci când părțile constatau eșecul acordurilor mondiale în cursul ultimelor reuniuni de la Bruges și de la Johor Bahru din noiembrie 1993 și din aprilie 1994 [considerentele (92)-(95) ale deciziei], aveau din acest punct de vedere o întindere autonomă în raport cu acordul de retragere reciprocă de pe piețele europeană și nord-americană. Această constatare se impune și mai întemeiat cu privire la perioada ulterioară încetării oficiale a oricărei tentative de acord la nivel mondial (în cursul reuniunii de la Johor Bahru din 14 și până în 20 aprilie 1994). În consecință, Comisia susține în mod greșit în considerentul (68) al deciziei că producătorii europeni au putut „stabiliza” piața SEE datorită împărțirii prealabile a piețelor mondiale, în măsura în care aceste piețe nu mai erau împărțite între producătorii nord-americani și producătorii europeni în timpul perioadei de punere în aplicare a acordurilor la nivel european.

185 Pe de altă parte, susținând că, după încetarea oficială a acordurilor mondiale, părțile au continuat să le pună în aplicare și că producătorii nord-americani au continuat să se situeze în afara pieței europene prin aplicarea acordurilor mondiale (a se vedea punctul 155 de mai sus), Comisia contrazice considerentul (165) al deciziei, potrivit căruia aceasta nu dispunea de probe care să indice că au avut loc alte reuniuni sau contacte la care ar fi participat producătorii nord-americani și prin intermediul cărora aceștia ar fi stabilit prețurile pentru SEE sau ar fi confirmat angajamentul lor inițial de a nu exporta în Europa (a se vedea punctul 9 de mai sus).

186 Întrebată cu privire la acest punct în ședință, Comisia a indicat că prin aceste argumente nu înțelegea să susțină că acordul mondial continuase după data încetării sale reținută în decizie, ci că, în practică, comportamentul întreprinderilor implicate a rămas mai mult sau mai puțin același din momentul când acordurile erau în vigoare. În consecință, ar fi trebuit făcută o distincție între această împrejurare și aceea invocată în considerentul (165) al deciziei care se referă la durata acordului mondial.

187 Trebuie constatat că această distincție, care contrazice de altfel documentele Comisiei (a se vedea punctul 155 de mai sus), se întemeiază pe o interpretare greșită a articolului 81 CE. Într-adevăr, potrivit unei jurisprudențe constante, regimul de concurență instituit prin articolele 81 CE și 82 CE se raportează la rezultatele economice ale acordurilor sau la orice formă comparabilă de concertare sau de coordonare, mai degrabă decât la forma juridică a acestora. În consecință, în caz de înțelegeri care au încetat să fie în vigoare, pentru ca articolul 81 CE să fie aplicabil, este suficient ca acestea să-și producă efectele ulterior încetării formale a acestora (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia, T-30/91, Rec., p. II-1775, punctul 71, și Hotărârea din 11 decembrie 2003, Ventouris/Comisia, T-59/99, Rec., p. II-5257, punctul 182 și jurisprudența citată). Rezultă că durata unei încălcări nu trebuie apreciată în funcție de perioada în care un acord este în vigoare, ci în funcție de perioada în care întreprinderile incriminate au adoptat un comportament interzis de articolul 81 CE. Or, teza Comisiei nu permite explicarea motivului pentru care, deși producătorii nord-americani au continuat să se comporte ulterior datei de 20 aprilie 1994 în modul prevăzut de acordurile mondiale, nu le-a fost aplicată nicio amendă. În consecință, interpretarea considerentului (165) al deciziei, propusă de către Comisie, nu poate fi acceptată.

188 Cu privire la împrejurarea invocată de Comisie în duplica referitoare la cauza T-111/05, potrivit căreia efectele cartelului mondial ar fi continuat și după încetarea sa formală (a se vedea punctul 155 de mai sus), trebuie arătat că, precum afirmația la care se face referire la punctul precedent, aceasta nu figurează în decizie. Explicația oferită de Comisie la ședință, potrivit căreia se referea la împrejurarea respectivă în considerentul (96) al deciziei, în măsura în care aceasta preciza că exporturile din America de Nord în SEE au devenit relativ reduse după încetarea acordurilor mondiale, nu poate fi acceptată. Într-adevăr, rezultă din considerentele (40) și (44) ale deciziei că, în 1990, importurile de clorură de colină reprezentau aproape 9 % din valoarea estimată a pieței în Comunitate compusă din douăsprezece state membre, în timp ce, în 1997, importurile de clorură de colină au atins 9,3 % din volumul vânzărilor în ansamblul SEE. Aceste cifre nu pot susține teza Comisiei, având în vedere că acestea arată că situația referitoare la importurile pe piața europeană era mai mult sau mai puțin aceeași atât în ceea ce privește perioada anterioară încheierii acordurilor la nivel mondial, cât și în ceea ce privește perioada ulterioară ieșirii din vigoare a acestora și că, în consecință, aceste acorduri nu au putut influența în mod substanțial structura pieței europene în ceea ce privește importurile intercontinentale.

189 În orice caz, chiar presupunând că acest considerent (96) al deciziei se referă, în esență, la pretinse schimbări în structura pieței europene datorate acordurilor mondiale și care au facilitat realizarea acordurilor europene, această împrejurare nu a fost demonstrată. Într-adevăr, Tribunalul a invitat părțile, precum și grupul Akzo Nobel să furnizeze o evaluare a cotelor de piață deținute de reclamante și de Akzo Nobel pe piața europeană (înțeleasă în sensul că include statele membre ale Comunității, precum și statele AELS care au format SEE în 1994) în al treilea trimestru din anul 1992, și anume la începutul acordurilor mondiale. Cu toate acestea, niciuna dintre părți nu a prezentat elemente precise în această privință pentru motive legate de vechimea operațiunilor în cauză. În consecință, trebuie efectuată o apreciere pe baza elementelor care rezultă din decizie, precum și a celor rezultate din dosarul administrativ la care se face trimitere în decizie.

190 Astfel cum se arată în considerentele (97) și (153) ale deciziei, Akzo Nobel, BASF și UCB dețineau mai mult de 75 % din piața europeană la momentul la care au

început acordurile europene (martie 1994) și puteau, în consecință, să își împartă această piață fără a se preocupa de comportamentul celorlalți producători mondiali. Cu toate acestea, această cotă de piață ridicată nu părea să fie rezultatul acordurilor mondiale. Într-adevăr, rezultă din considerentul (40) al deciziei că, în 1990, importurile de clorură de colină reprezentau aproape 9 % din valoarea pieței Comunității (3 525 t importate din 40 000 t). În cursul primelor șapte luni ale anului 1992, primul an al încălcării la nivel mondial, importurile în Europa provenite din America de Nord se ridicau la 2 900 t pe o piață de 43 800 t, și anume 6,6 % din piața europeană [considerentul (71)]. În același an, cota de piață a Ertisa se ridica la maximum 7,9 % (capacitate de producție de 3 500 t, potrivit paginii 1999 din dosarul administrativ anexat la memoriul în apărare în cauza T-101/05). Dacă se ține cont de cota de piață de aproximativ 15 % pentru ICI (al patrulea producător european, neimplicat în activitățile în cauză pentru motivul că se limita în mod tradițional la piața din Regatul Unit), potrivit notei de subsol nr. 152 din decizie, rămâne o cotă de piață colectivă de minimum 70,5 % pentru Akzo Nobel, BASF și UCB în 1992. În consecință, trebuie constatat că acordurile mondiale nu au provocat o schimbare suficient de importantă în ceea ce privește structura pieței europene și în special în ceea ce privește cota de piață colectivă a BASF, UCB și Akzo Nobel, permițând să se concluzioneze că datorită acestora cei trei producători europeni și-au putut împărți piața SEE.

191 În aceste împrejurări, afirmația potrivit căreia acordurile la nivel european constituiau continuarea și punerea în aplicare a acordurilor mondiale, substituind pur și simplu împărțirea mondială cu împărțirea pieților naționale europene (a se vedea punctul 155 de mai sus), nu poate fi admisă. Într-adevăr, un acord anticoncurențial nu poate fi considerat, în principiu, drept un mijloc de punere în aplicare a unui alt acord care a încetat deja (a se vedea în acest sens Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 139 de mai sus, punctul 363).

192 Cu privire la obiectivul urmărit de fiecare dintre cele două blocuri de acorduri, rezultă din considerentele (64)-(68) și (150)-(153) ale deciziei că a fost invocată de către Comisie existența unui obiectiv anticoncurențial unic, care consta în atingerea unor prețuri ridicate în mod artificial. Cu toate acestea, dacă este adevărat că acordul mondial prevedea prețurile minime care trebuiau practicate de către producători [a

se vedea, de exemplu, considerentele (77), (79), (85), (88), (90), (91) și (92) ale deciziei], aceasta nu diminuează faptul că măsura respectivă avea drept scop unic apărarea elementului-cheie al acestui acord, și anume evitarea exporturilor din Europa în America de Nord și invers, iar nu efectuarea unei împărțiri a pieței europene între producătorii europeni. Într-adevăr, dacă producătorii decideau să vândă prelucrătorilor și distribuitorilor europeni la prețuri prea reduse (datorită capacităților lor excedentare), acest fapt le-ar fi permis acestora din urmă, potrivit considerentului (151) al deciziei, să exporte clorură de colină în Statele Unite ale Americii la prețuri concurențiale. În orice caz, producătorii nord-americani ar fi trebuit să adopte în schimb un comportament adecvat în sensul acordului față de clienții lor (prelucrători și distribuitori) în Statele Unite ale Americii.

193 Potrivit considerentului (85) al deciziei, care citează o declarație a DuCoa, „este corect să se spună că atunci când a declarat că preconizaseră să încerce să determine creșterea prețurilor la nivel mondial, era vorba, înainte de toate, despre prețurile în Extremul Orient și în America Latină; aceștia nici nu au discutat, nici nu au încheiat vreun acord cu europenii privind prețurile în America de Nord, nici cu europenii privind prețurile în Europa, iar aceste subiecte nu au făcut obiectul niciunei tentative de acord”. Potrivit aceleiași declarații, „producătorii americani nu au încercat niciodată să impună prețurile colinei în Europa Occidentală […], dar aceștia au evidențiat faptul că, în cazul în care prețurile erau foarte reduse în Europa, produsul risca să fie reexportat în Statele Unite ale Americii”. Contrar susținerilor Comisiei, termenii acestei declarații nu permit interpretarea acesteia ca raportându-se exclusiv la reuniunea din ianuarie 1993.

194 Cu privire la ultimele două fraze din considerentul (152), potrivit cărora conexiunea aspectelor mondial și european este dovedită de faptul că stabilizarea pieței europene, care era unul dintre obiectivele acordului mondial, ar fi fost imposibilă fără alte acorduri secrete între producătorii europeni, aceasta se întemeiază pe o premisă greșită. Într-adevăr, nu rezultă nici din decizie, nici din înscrisurile de la dosar depuse în fața Tribunalului, pe care se întemeiază Comisia, că „stabilizarea” pieței vizată de acordul mondial se concretiza în cauză printr-o împărțire a pieței europeană și americană între producătorii care rămâneau activi pe aceste piețe.

195 În schimb, astfel cum s-a arătat (a se vedea punctul 192 de mai sus), această „stabilizare” viza evitarea exporturilor intercontinentale la prețuri inferioare celor în vigoare în regiunea de import. Potrivit considerentului (39) al deciziei, „atunci când se produce acest lucru, [aceste importuri] pot avea, în pofida caracterului redus al cantităților vizate, un efect destabilizator asupra nivelului prețurilor în vigoare în regiunea de import, în special atunci când acest nivel este relativ ridicat”. Considerentul menționat prevede că acest tip de vânzări poate fi atractiv pentru o societate a cărei producție este excedentară și care încearcă să își recupereze o parte din costurile fixe.

196 Faptul că „stabilizarea” piețelor trebuie înțeleasă în acest mod este confirmat de considerentul (68) al deciziei, consacrat funcționării înțelegerii la nivel mondial, care prevede: „[…] nu se putea exclude riscul ca anumiți producători să se debaraseze de anumite excedente de producție sub formă de vânzări determinate ocazionale destinate doar acoperirii costurilor de producție fixe. Chiar dacă acestea aveau ca obiect doar cantități reduse, astfel de exporturi puteau perturba prețurile pe piața de import, în măsura în care clienții ar putea utiliza vânzările, atunci când acestea s-ar produce, pentru a negocia prețuri scăzute. Stabilizarea pieței ar fi în consecință realizată prin eliminarea sau prin evitarea exporturilor de către concurenți în zonele geografice în care alți concurenți dețineau cote de piață importante. Elementul-cheie în această privință era acordul care prevedea că producătorii europeni nu vor exporta în America de Nord și că producătorii nord-americani nu vor exporta pe piața europeană. Datorită acestei împărțiri a piețelor, ceilalți operatori ar putea «stabiliza» piața lor națională și ameliora rentabilitatea în regiunea lor.” Chiar presupunând că prin termenii „ameliorarea rentabilității în regiunea lor” Comisia nu vizează doar retragerea producătorilor nord-americani, ci și împărțirea pieței SEE între producătorii europeni, o astfel de analiză nu poate fi admisă, având în vedere consecințele rezultate din încetarea activităților anticoncurențiale la nivel mondial cel mai târziu la 20 aprilie 1994 (a se vedea punctele 184-190 de mai sus).

197 Trebuie adăugat că, astfel precum rezultă din considerentele (71) și (75) și din notele de subsol nr. 31 și 66 din decizie, la momentul la care acordul mondial a fost pus în aplicare, toți producătorii aveau capacități excedentare, această împrejurare favorizând exporturile intercontinentale de clorură de colină la prețuri reduse și, în

consecință, amenințând stabilitatea piețelor mondiale (a se vedea punctele 192 și 195 de mai sus). În consecință, noțiunea „stabilizare" a piețelor în cadrul acordului mondial nu viza o împărțire în cadrul piețelor europeană și nord-americană, astfel cum sugerează considerentul (152) al deciziei. Faptul că producătorii europeni nu au început împărțirea pieței europene decât la sfârșitul înțelegerii mondiale și la momentul la care eșecul acesteia din urmă a fost constatat de către participanți [considerentul (93) al deciziei] demonstrează că obiectivul acestora nu era să participe la acordurile mondiale în vederea efectuării împărțirii ulterioare a piețelor care le-ar fi fost rezervate. De altfel, trebuie constatat că în decizie Comisa nu menționează nicio probă care să demonstreze existența unui astfel de obiectiv.

198 În mod corelativ, controlul la care au fost supuși distribuitorii și prelucrătorii diferă ca și conținut în funcție de obiectivul urmărit. În cadrul acordurilor mondiale, acest control a luat forma facturării clorurii de colină „la prețuri adecvate" [considerentul (69) litera (c) al deciziei]. Cu privire la această măsură, Comisia indică în considerentul (81) al deciziei: „[…] Acest control ar putea în special să fie exercitat prin garantarea faptului că prelucrătorii cumpără clorura de colină de la membrii înțelegerii în condiții adecvate. Notele Bioproducts precizează următoarele: «Trebuie să controlăm materiile prime al prelucrătorilor. Vom obține profit din majorarea prețurilor». Același obiectiv rezultă și din documentul citat în considerentul (75), care precizează următoarele: «Prelucrătorii și distribuitorii ar trebui să fie controlați prin intermediul unor prețuri adecvate». În sfârșit, potrivit unui alt document provenit din reuniunea [de la Ludwigshafen]: «Fiecare producător de [clorură de colină] este responsabil de controlul prelucrătorilor pe piața sa națională. Furnitura de [clorură de colină] lichidă provenită dintr-o altă regiune subminează această normă și distruge piața».” În consecință, acest control implica respectarea prețurilor „minime" convenite în cursul reuniunilor producătorilor europeni și nord-americani [considerentele (77) și (79) ale deciziei).

199 Cu privire la obiectivul acestui control, Comisia indică în considerentul (51) al deciziei: „În ceea ce privește majorările de prețuri în Europa, interesul producătorilor nord-americani se limita la garantarea faptului că nivelul prețurilor în Europa nu scade prea mult față de nivelul existent în alte regiuni ale lumii. În măsura în care aceasta nu risca în mod vădit să se producă atât timp cât prelucrătorii ar fi fost supuși

unui control, nu era necesară analiza prețurilor europene în special în cursul reuniunilor mondiale decât ca element al majorărilor prețurilor decise la nivel mondial." Astfel, acest control avea drept scop să împiedice distribuitorii și prelucrătorii să pună în pericol obiectivul acordurilor, și anume retragerea reciprocă de pe piețele europeană și nord-americană. Or, părțile la acordurile referitoare la această retragere reciprocă le-au încetat până cel mai târziu la 20 aprilie 1994, potrivit considerentului (165) al deciziei (a se vedea punctele 185-187 de mai sus).

200 În schimb, controlul distribuitorilor și al prelucrătorilor în cadrul acordurilor europene a luat, potrivit considerentului (99) litera (d) al deciziei, mai multe forme constând în evitarea realizării de vânzări la prețuri preferențiale (măsura care îi privea pe distribuitori), în garantarea faptului că prelucrătorii cumpără materii prime în condiții adecvate de la membri ai înțelegerii, în informarea acestora cu privire la nivelurile prețurilor convenite de membrii înțelegerii și în crearea de legături de exclusivitate cu aceștia. Cu privire la obiectivul acestui control, același considerent subliniază că acesta consta în garantarea eficacității acordurilor privind cotele de piață, a împărțirii clienților și a prețurilor, astfel cum au fost încheiate între producători europeni.

201 În consecință, acordurile mondiale privind prețurile nu prezintă nicio „legătură strânsă", astfel cum a afirmat Comisia, cu împărțirea pieței SEE între producătorii europeni, efectuată ulterior încetării definitive a acestora. Acest aspect este demonstrat și de faptul că această împărțire a necesitat, potrivit considerentelor (65), (103), (105) și (113) ale deciziei, aplicarea unei tehnici diferite constând în stabilirea de prețuri diferențiate de către fiecare producător european față de fiecare client, astfel încât acesta din urmă să fie „repartizat" producătorului stabilit în temeiul acordurilor secrete la nivel european. Un astfel de rezultat nu ar fi putut fi realizat pe baza unui singur preț „minim" destinat a fi aplicat de către toți producătorii, astfel cum a fost definit prin acordurile mondiale [considerentele (77) și (79) ale deciziei].

202 În plus, nimic nu obliga producătorii europeni să se bazeze, ulterior încetării acordurilor mondiale, pe prețurile „minime” convenite în cadrul acordurilor menționate pentru a-și împărți clientela europeană. În aceste împrejurări, argumentul Comisiei, potrivit căruia stabilirea unui preț „minim” la nivel mondial implică în mod necesar stabilirea prețurilor la nivel european, se dovedește inoperant.

203 Trebuie subliniat de asemenea că decizia nu conține niciun element care să poată să demonstreze că producătorii europeni încheiaseră un acord privind împărțirea (chiar ulterior) a pieței SEE în cursul reuniunilor referitoare la cartelul mondial, și nici că aceștia avuseseră intenția să utilizeze acordurile mondiale în vederea facilitării unei împărțiri ulterioare a pieței SEE. Pe de altă parte, Comisia admite în considerentul (151) al deciziei că nu este în măsură să demonstreze o astfel de împrejurare. Dacă acesta ar fi fost cazul, nu ar fi existat niciun motiv pentru a nu situa începutul acordurilor referitoare la împărțirea SEE înainte de 14 martie 1994, data primei reuniuni între producătorii europeni. Cu toate acestea, nu s-a întâmplat astfel.

204 În aceste împrejurări, considerentul (151) al deciziei (a se vedea punctul 174 de mai sus) este lipsit de relevanță, în măsura în care are drept scop să explice de ce producătorii nord-americani nu au participat la reuniunile europene. Într-adevăr, această parte a considerentului (151) răspunde unui argument inoperant invocat de producătorii europeni în timpul procedurii administrative, întemeiat pe lipsa identității părților la acordurile mondiale și europene.

205 În egală măsură, considerentul (152) al deciziei (a se vedea punctul 175 de mai sus) nu poate susține în mod util teza Comisiei, în măsura în care acesta prevede că producătorii nord-americani cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască existența acordurilor europene. Într-adevăr, cunoașterea acestor acorduri de către producătorii nord-americani ar fi avut drept consecință, în cazul constatării unei încălcări unice, extinderea răspunderii acestora pentru întreaga încălcare, cu condiția ca acordurile

menționate să fi prezentat o legătură cu acordurile mondiale (a se vedea în acest sens Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 139 de mai sus, punctul 371). În consecință, acest element nu poate avea vreo consecință asupra răspunderii producătorilor europeni și nu stabilește existența unei încălcări unice și continue.

206 Afirmația cu caracter general, potrivit căreia acordurile europene pot fi considerate drept urmarea, de către producătorii europeni, a ceea ce fusese inițial încheiat la nivel mondial nu doar cu producătorii nord-americani, ci și între producătorii europeni înșiși în ceea ce privește majorările de prețuri și controlul prelucrătorilor, este în consecință inexactă. Aceeași este situația în ceea ce privește aprecierea potrivit căreia ansamblul de acorduri constituie o singură încălcare, din care producătorii nord-americani s-au retras la un moment dat, și ale cărei caracteristici au fost adaptate de părțile rămase după această retragere.

207 Având în vedere considerațiile de mai sus, Comisia nu se poate întemeia pe punctul 67 din Hotărârea Dansk Rørindustri/Comisia, punctul 150 de mai sus. Într-adevăr, deși este adevărat că, în legătură cu o încălcare care a vizat, într-o primă etapă, piața daneză a conductelor precalorifugate, iar după o întrerupere, întreaga piață europeană, Tribunalul a luat în considerare scopul unic de a controla piața încălzirii urbane în vederea calificării comportamentelor respective drept încălcare unică și continuă, nu este mai puțin adevărat că această apreciere s-a întemeiat și pe alte considerații în egală măsură importante. Astfel, în această hotărâre, Tribunalul a subliniat, precum Comisia, existența, „încă de la începutul înțelegerii în Danemarca, [a] unui obiectiv pe termen mai lung vizând extinderea controlului pe toată piața […] și că a existat o continuitate evidentă în ceea ce privește metodele și practicile între noul acord încheiat la sfârșitul anului 1994 pentru toată piața europeană și acordurile anterioare” (punctele 65 și 68). În plus, la punctul 67, invocat de Comisie, se subliniază de asemenea că, din primul acord privind coordonarea unei majorări a prețurilor pentru piețele de export, rezulta că „încă de la început, înțelegerea dintre producătorii danezi a depășit cadrul pieței daneze”.

208 Or, în cauză, Comisia nu a stabilit că reclamantele, prin participare la acordurile mondiale, aveau un obiectiv pe termen mai lung constând în împărțirea pieței SEE, astfel cum a fost efectuată în cadrul acordurilor europene. Aceasta nu a demonstrat nici o legătură dintre metodele și practicile utilizate în cadrul fiecărui bloc de acorduri.

209 Având în vedere consecințele rezultate din lipsa punerii în aplicare concomitente a acordurilor mondiale și europene (a se vedea punctele 182-191 de mai sus), din faptul că retragerea reciprocă de pe piețele europeană și nord-americană și împărțirea pieței SEE prin intermediul unei atribuiri a clienților constituie obiective diferite puse în aplicare prin metode distincte (a se vedea punctele 192-202 de mai sus) și, în sfârșit, din lipsa probelor care să demonstreze intenția producătorilor europeni de a adera la acordurile mondiale în vederea realizării ulterioare a împărțirii pieței SEE (a se vedea punctul 203 de mai sus), trebuie concluzionat că producătorii europeni au săvârșit două încălcări distincte ale articolului 81 alineatul (1) CE, iar nu o încălcare unică și continuă.

210 În consecință, decizia trebuie anulată în partea care aplică o amendă reclamantelor pe motivul participării acestora la înțelegerea mondială, încălcare ce trebuie considerată prescrisă. Consecința acestei anulări asupra calculului cuantumului amenzii aplicate BASF va fi analizată în continuare la punctele 212-223. În ceea ce privește consecința acestei anulări asupra calculului amenzii aplicate UCB, aceasta va trebui analizată la sfârșitul examinării celui de al doilea motiv al acestei reclamante (a se vedea în continuare punctele 235-241).

211 În aceste împrejurări, nu mai este necesară pronunțarea asupra motivului întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare al BASF (a se vedea punctul 157 de mai sus).

Cu privire la calculul amenzii aplicate BASF

212 Trebuie subliniat mai întâi că, la solicitarea Tribunalului, atât reclamantele, cât și Comisia și-au expus, în cursul ședinței, evaluarea referitoare la calculul cuantumului amenzilor, în ipoteza în care motivul întemeiat pe o eroare de drept în calificarea acordurilor mondiale și europene drept încălcare unică ar fi considerată întemeiată de către Tribunal. Astfel cum s-a observat la punctul 120 de mai sus, aprecierea efectuată cu privire la cooperarea BASF în cadrul celui de al treilea motiv al său nu afectează consecințele pe care aprecierea Tribunalului referitoare la al cincilea motiv le poate avea asupra acestei reduceri.

213 Competența de fond conferită instanței comunitare de articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003 o împuternicește, dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, să substituie aprecierea Comisiei prin propria sa apreciere și, în consecință, să elimine, să reducă sau să majoreze amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată atunci când îi este supusă aprecierii problema cuantumului acestora (Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 65 de mai sus, punctele 61 și 62). În acest cadru, trebuie arătat că liniile directoare nu afectează aprecierea amenzii de către instanța comunitară, atunci când aceasta se pronunță în temeiul competenței menționate (Hotărârea Tribunalului din 27 iulie 2005, Brasserie nationale și alții/Comisia, T-49/02-T-51/02, Rec., p. II-3033, punctul 169).

214 În consecință, Tribunalul trebuie să își exercite competența de fond,deoarece BASF a supus aprecierii sale chestiunea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată.

215 În această privință, trebuie analizată în prealabil afirmația formulată de Comisie în memoriul său în apărare în cauza T-111/05, potrivit căreia un nou calcul al cuantumului amenzilor presupune o modificare a împărțirii pe categorii a producătorilor europeni. Această afirmație se întemeiază pe faptul că decizia a efectuat împărțirea menționată ținând cont de cotele de piață mondiale ale întreprinderilor părți la

încălcare în 1997, ultimul an întreg al încălcării. Pe baza acestei aprecieri, UCB și Akzo Nobel au fost încadrate în cea de a treia categorie (cu o cotă de piață de 13,4 % și, respectiv, de 12 %), în timp ce BASF a fost încadrată în cea de a patra categorie, cu o cotă de piață de 9,1 % (a se vedea punctul 15 de mai sus).

216 Cu toate acestea, din moment ce singura încălcare ce a fost reținută este cea referitoare la piața SEE (a se vedea punctul 210 de mai sus), cotele de piață care trebuie luate în considerare în scopul împărțirii pe categorii a producătorilor europeni sunt cele referitoare la această piață. O astfel de modificare nu poate totuși schimba clasamentul întreprinderilor pe categorii, și nici cuantumurile inițiale reținute în temeiul gravității încălcării. Într-adevăr, rezultă din considerentul (44) al deciziei că, în 1997, Akzo Nobel și UCB dețineau 28,9 % și, respectiv, 28,5 % din piața europeană, în timp ce cota BASF se ridica la 20,9 %. Această configurație a cotelor de piață justifică menținerea împărțirii efectuate de Comisie, cu Akzo Nobel și UCB în aceeași categorie, iar BASF, în categoria inferioară.

217 În ceea ce privește nivelul general al cuantumurilor inițiale, acestea trebuie să rămână identice cu cele stabilite în considerentul (202) al deciziei. Într-adevăr, aceste cuantumuri au fost stabilite pe baza naturii foarte grave a comportamentului ilicit adoptat atât la nivel mondial, cât și la nivel european, pecum și a valorii relativ reduse a pieței europene a clorurii de colină (52,6 milioane de euro în 1997), factori care rămân relevanți, chiar dacă singura încălcare ce trebuie reținută este cea referitoare la SEE.

218 În consecință, cuantumul inițial stabilit pentru BASF în temeiul gravității încălcării trebuie să rămână neschimbat la 18,8 milioane de euro.

219 Cu privire la durata participării BASF la acordurile europene, din considerentele (101), (102), (105) și (206) ale deciziei rezultă că aceasta a început la 29 noiembrie 1994, în cursul unei reuniuni la Amersfoort (Țările de Jos), și că a încetat la

30 septembrie 1998. În această privință, trebuie arătat că abordarea propusă de Comisie, constând în majorarea cuantumului inițial cu 10 % pentru fiecare an întreg și cu 5 % pentru fiecare perioadă suplimentară de șase luni întregi, poate să producă diferențe considerabile între reclamante și împrejurările cauzei. Într-adevăr, deoarece participarea BASF la încălcare a durat trei ani și zece luni întregi, aplicarea de către Tribunal a unei majorări de 5 % pentru a ține cont de aceste zece luni ar conduce la a face abstracție de patru luni suplimentare. Trebuie arătat de asemenea că, în prezenta cauză, Tribunalul dispune de elemente precise în ceea ce privește durata participării fiecărei reclamante la încălcare și că acesta este în consecință în măsură să calculeze amenda acestora într-un mod care reflectă durata exactă a acestei participări, ajustând în acest mod proporționalitatea acestora.

220 Astfel, în cadrul exercitării competenței sale de fond, Tribunalul consideră că trebuie aplicată o majorare de 38 % pentru a ține cont de perioada de trei ani și zece luni de participare la încălcare a BASF.

221 În consecință, cuantumul de bază al amenzii BASF se stabilește la 25,944 de milioane de euro. La acest cuantum trebuie aplicată majorarea de 50 % pentru încălcări repetate (a se vedea punctul 18 de mai sus), ceea ce aduce cuantumul amenzii la 38,916 de milioane de euro.

222 Cuantumul final al amenzii BASF va fi stabilit după reducerea pentru cooperare la 10 % pentru necontestarea materialității faptelor. În schimb, în ceea ce privește elementele de probă furnizate de BASF în temeiul cooperării și pentru care i s-a acordat o reducere suplimentară de 10 % (a se vedea punctul 87 de mai sus), trebuie amintit că nu constituie o cooperare ce intră în domeniul de aplicare al comunicării privind cooperarea din 1996 faptul ca o întreprindere să pună la dispoziția Comisiei informații referitoare la acte pentru care aceasta nu ar fi trebuit să achite amenda în temeiul Regulamentelor nr. 17 și nr. 1/2003 (Hotărârea Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, punctul 108 de mai sus, punctul 297). Având în vedere că elementele menționate se refereau exclusiv la acordurile mondiale, în timp ce informațiile privind acordurile europene furnizate de BASF nu

aveau decât o valoare minimă (a se vedea punctul 116 de mai sus), că întrucât încălcarea ce se raporta la acordurile mondiale a fost considerată prescrisă (a se vedea punctul 210 de mai sus) și că, în consecință, BASF nu este obligată să achite nicio amendă în această privință nu mai este necesar ca aceasta să beneficieze de reducerea de 10 % care i-a fost acordată în acest temei.

223 În consecință, cuantumul amenzii BASF trebuie stabilit la 35,024 de milioane de euro.

7. *Cu privire la al doilea motiv invocat de UCB, întemeiat pe aplicarea greșită a comunicării privind cooperarea din 1996*

*Argumentele părților*

224 În opinia UCB, distincția care trebuie făcută între acordurile mondiale și acordurile europene ar avea consecințe asupra aplicării comunicării privind cooperarea din 1996 în privința sa. Mai precis, întrucât UCB a fost prima întreprindere care a denunțat înțelegerea secretă la nivel comunitar (a se vedea punctul 19 de mai sus) și care a îndeplinit toate celelalte condiții prevăzute în secțiunea B a comunicării privind cooperarea din 1996, aceasta apreciază că are dreptul să beneficieze de o reducere de 75 %-100 % a cuantumului amenzii care i-ar fi fost altfel aplicată.

225 UCB susține că noua Comunicare a Comisiei privind imunitatea la amendă și reducerea amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3, denumită în continuare „comunicarea privind cooperarea din 2002”), care înlocuiește comunicarea privind cooperarea din 1996, prevede că va fi exceptată de la amendă de către Comisie întreprinderea care va furniza prima elemente de natură să îi permită constatarea unei încălcări a articolului 81 CE. Standardul de protecție a drepturilor

fundamentale în ordinea juridică comunitară ar impune aplicarea principiului retroactivității *in mitius*, principiu general de drept internațional recunoscut și corolar al principiului neretroactivității legilor care agravează o pedeapsă. Comisia ar fi obligată să aplice acest principiu în orice procedură care ar putea conduce la sancțiuni în aplicarea normelor de concurență. Ar rezulta că ar fi trebuit aplicată de către Comisie secțiunea A din comunicarea privind cooperarea din 2002, în calitate de „lege" mai favorabilă în raport cu secțiunea B din comunicarea privind cooperarea din 1996, în măsura în care aceasta instituie o imunitate totală, fără a lăsa Comisiei o marjă de apreciere a cuantumului reducerii, astfel cum proceda comunicarea privind cooperarea din 1996. Aplicarea comunicării privind cooperarea din 2002 ar fi produs în consecință o imunitate totală la amenda aplicată UCB.

226 Noțiunea de retroactivitate a *lex mitior* ar include modificarea oricărei dispoziții specifice pe care o autoritate înțelege să o aplice împotriva unei persoane, precum comunicările Comisiei referitoare la amenzile aplicate în materie de concurență. De altfel, acest principiu ar prevala asupra punctului 28 din comunicarea privind cooperarea din 2002, care își limitează aplicarea la perioada posterioară datei de 14 februarie 2002. Faptul că încrederea legitimă de care se bucura UCB la momentul cooperării sale se întemeia pe comunicarea privind cooperarea din 1996 nu ar fi relevant pentru a împiedica aplicarea principiului *lex mitior*.

227 În orice caz, aplicarea comunicării privind cooperarea din 1996 ar fi trebuit să determine Comisia să nu aplice o amendă societății UCB, deoarece aceasta a fost prima care a furnizat informații cu privire la înțelegerea europeană anterior oricărei solicitări din partea Comisiei, la un moment la care aceasta din urmă nu cunoștea nimic despre această înțelegere.

228 Comisia subliniază că acest motiv constituie în realitate o analiză a consecințelor care trebuie să rezulte în cazul în care primul motiv invocat de UCB ar fi considerat întemeiat. În consecință, aceasta face trimitere la argumentele sale referitoare la motivul menționat și apreciază că prezentul motiv trebuie respins.

229 În subsidiar, Comisia admite că, în cazul în care comportamentele reclamantelor nu s-ar fi înscris în cadrul unei încălcări unice și continue, UCB ar fi beneficiat de o reducere a cuantumului amenzii sale de cel puțin 75 %. În această împrejurare, ar fi fost modificate alte elemente ale calculului cuantumului amenzii, precum durata, circumstanțele atenuante și agravante și cifra de afaceri luată în considerare pentru tratamentul diferențiat.

230 Cu privire la principiul aplicării retroactive a *lex mitior*, Comisia subliniază că, dacă este adevărat că este vorba despre un principiu general în drept penal, nu este mai puțin adevărat că deciziile prin care se aplică amenzi în materie de concurență nu sunt de natură penală. Jurisprudența nu ar confirma teza reclamantei privind aplicarea retroactivă obligatorie a *lex mitior* în materie de concurență. În plus, aplicarea acestui principiu ar presupune o modificare a temeiului juridic pentru calculul amenzii, și anume a articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, care nu a fost modificat de comunicarea privind cooperarea din 2002.

231 Comisia ar dispune de o marjă de apreciere cu privire la stabilirea cuantumului amenzilor, marjă care ar fi delimitată de comunicările privind cooperarea. Jurisprudența ar fi afirmat că, atât timp cât aceste comunicări rămân în cadrul dispozițiilor Regulamentului nr. 17, Comisia dispune de o marjă mare de acțiune pentru a stabili nivelul amenzilor care răspund necesităților politicii sale de concurență. În plus, Comisia ar fi limitată în exercitarea acestei puteri de apreciere doar cât timp comunicarea aplicabilă ar fi în vigoare. Comisia subliniază în această privință că, începând din 14 februarie 2002 comunicarea privind cooperarea din 2002, a înlocuit-o pe aceea din 1996. Cu toate acestea, încrederea legitimă pe care o avea UCB ar fi limitată prin aplicarea *ratione temporis* a fiecărei comunicări, în speță comunicarea privind cooperarea din 1996.

232 În orice caz, Comisia exprimă incertitudini în ceea ce privește caracterul general mai favorabil al comunicării privind cooperarea din 2002 în raport cu aceea din 1996. Acest caracter nu poate fi analizat pe baza unei aprecieri selective a dispozițiilor

comunicării privind cooperarea din 2002. În caz contrar, Comisia ar fi obligată să aplice această comunicare doar față de întreprinderile care ar găsi în aceasta un element favorabil, ceea ce ar pune în pericol coerența politicii sale.

*Aprecierea Tribunalului*

Cu privire la aplicarea *lex mitior*

233 Rezultă din jurisprudență că principiul neretroactivității nu se opune aplicării liniilor directoare care au, prin ipoteză, un efect agravant în ceea ce privește nivelul amenzilor aplicate pentru încălcări săvârșite înaintea adoptării acestora, cu condiția ca politica pe care acestea o pun în aplicare să poată fi prevăzută în mod rezonabil la momentul la care au fost săvârșite încălcările (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 91 de mai sus, punctele 202-232).

234 În consecință, dreptul, chiar condiționat, al Comisiei de a aplica în mod retroactiv în detrimentul persoanelor interesate normele de conduită care au drept scop producerea de efecte externe, precum liniile directoare, exclude orice obligație pentru această instituție de a aplica *lex mitior*.

Cu privire la calculul amenzii aplicate UCB

235 În vederea calculului cuantumului amenzii UCB, trebuie mai întâi să se facă trimitere la aprecierile care figurează la punctele 212-217 de mai sus.

236 În continuare, faptul că aprecierile Comisiei în ceea ce privește caracterul unic și continuu al încălcărilor sunt greșite influențază cuantumul amenzii aplicate UCB în temeiul comunicării privind cooperarea din 1996. Astfel cum admite Comisia (a se vedea punctul 229 de mai sus), UCB ar fi beneficiat de dispozițiile secțiunii B din comunicarea privind cooperarea din 1996, denumită „Neaplicarea amenzii sau reducerea foarte importantă a cuantumului acesteia", dacă acordurile mondiale erau considerate drept o încălcare distinctă față de acordurile europene și, în consecință, prescrisă. Într-adevăr, în aceste împrejurări, trebuie constatat că UCB a denunțat Comisiei înțelegerea europeană și a îndeplinit celelalte condiții prevăzute de scțiunea B din comunicarea privind cooperarea din 1996 (a se vedea punctul 237 de mai jos).

237 Potrivit secțiunii B din comunicarea privind cooperarea din 1996:

„Întreprinderea care:

a) denunță Comisiei înțelegerea secretă înainte ca aceasta să efectueze o verificare pe bază de decizie la întreprinderile părți la înțelegere și fără ca aceasta să dispună deja de informații suficiente pentru a dovedi existența înțelegerii denunțate;

b) este prima care furnizează elemente determinante pentru a dovedi existența înțelegerii;

c) și-a încetat participarea la activitatea ilicită cel mai târziu la momentul la care denunță înțelegerea;

d) furnizează Comisiei toate informațiile utile, precum și toate documentele și elementele de probă de care dispune cu privire la înțelegere și menține o cooperare permanentă și totală pe toată durata investigației;

e) nu a obligat o altă întreprindere să participe la înțelegere, și nici nu a avut un rol de inițiere sau un rol determinant în activitatea ilicită,

beneficiază de o reducere de cel puțin 75 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în absența cooperării, reducere care poate ajunge până la neaplicarea totală a amenzii."

238 În aceste împrejurări, trebuie majorat cuantumul inițial de 12,9 milioane de euro, stabilit de Comisie în temeiul gravității încălcării (a se vedea punctul 15 de mai sus), cu 45 % în temeiul duratei încălcării de aproximativ patru ani și jumătate (din 14 martie 1994 până în 30 septembrie 1998). Cuantumul de bază trebuie așadar stabilit la 18,705 de milioane de euro.

239 Întrucât nu a fost reținută nicio circumstanță agravantă împotriva UCB, trebuie aplicat la cuantumul de bază un procent de reducere în temeiul cooperării acesteia. În vederea stabilirii acestui procent, trebuie considerat că UCB a denunțat înțelegerea europeană, ceea ce a permis Comisiei să aplice sancțiuni importante, posibilitate pe care aceasta nu ar fi avut-o pe baza unui singur cartel mondial care era prescris la

momentul primei sale intervenții (a se vedea punctul 9 de mai sus). În plus, rezultă din considerentele (102), (105), (107), (108), (109), (114), (118), (119) și (120) ale deciziei că cele nouă reuniuni dezvăluite de UCB ar acoperi toată durata încălcării referitoare la SEE, cele șase reuniuni denunțate de Akzo Nobel nefiind decât intermediare, astfel cum rezultă din considerentele (110), (112), (113), (115), (116) și (117) ale deciziei.

240 Cu toate acestea, UCB a denunțat mai puțin de două treimi dintre reuniuni. În plus, dacă UCB a acționat din proprie inițiativă, nu este mai puțin adevărat că, la data la care a furnizat aceste informații (26 iulie 1999), aceasta cunoștea deja faptul că fuseseră începute acțiuni de către Comisie în privința cartelului mondial al clorurii de colină.

241 În aceste condiții, trebuie aplicată o reducere de 90 % la cuantumul de bază, astfel cum a fost stabilit la punctul 238 de mai sus, ceea ce reduce cuantumul amenzii UCB la 1,870 de milioane de euro.

242 Întrucât al treilea motiv a fost invocat de UCB în subsidiar în cazul în care Tribunalul ar admite teza Comisiei referitoare la caracterul unic și continuu al acordurilor mondiale și europene (a se vedea punctul 35 de mai sus), nu mai este necesar ca Tribunalul să se pronunțe în această privință. Într-adevăr, chiar dacă UCB pune și în cadrul acestui motiv concluzii prin care solicită să nu i se aplice nicio amendă, nu este mai puțin adevărat că argumentele sale se întemeiază, în primul rând, pe existența unei încălcări unice și continue, împrejurare care nu a fost reținută, în al doilea rând, pe aplicarea comunicării privind cooperarea din 2002 (a se vedea punctul 225 de mai sus) și, în al treilea rând, pe faptul că, în lipsa cooperării sale, Comisia nu ar fi fost în măsură să aplice amenda. Or, argumentul întemeiat pe aplicarea comunicării privind cooperarea din 2002 a fost deja respins (a se vedea punctele 233 și 234 de mai sus), în timp ce Tribunalul, în exercitarea competenței sale de fond, a apreciat valoarea cooperării UCB, acordându-i o reducere de 90 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost altfel aplicată.

243 În consecință, cuantumul amenzii UCB trebuie stabilit la 1,870 de milioane de euro.

244 Pe baza celor de mai sus, în primul rând, trebuie anulat articolul 1 literele (b) și (f) din decizie, în măsura în care se referă la încălcarea imputată reclamantelor pentru o perioadă anterioară datei de 29 noiembrie 1994, în ceea ce privește BASF, și anterioară datei de 14 martie 1994, în ceea ce privește UCB, în al doilea rând, trebuie stabilit cuantumul amenzilor aplicate BASF și UCB la 35,024 de milioane de euro și, respectiv, la 1,870 de milioane de euro și, în al treilea rând, trebuie respinse celelalte capete de cerere.

**Cu privire la cheltuielile de judecată**

245 Potrivit articolului 87 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli.

246 În cauza T-101/05, întrucât mai multe dintre motivele BASF au fost respinse, dar a obținut câștig de cauză în cadrul celui de al cincilea motiv al său, trebuie decis că fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată.

247 În cauza T-111/05, întrucât majoritatea concluziilor Comisiei au fost respinse, trebuie decis că aceasta suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și 90 % din cheltuielile de judecată efectuate de UCB.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a doua)

declară și hotărăște:

**1) În vederea pronunțării hotărârii, disjunge cauza T-112/05, Akzo Nobel și alții/Comisia, de cauzele T-101/05 și T-111/05.**

**2) Anulează articolul 1 literele (b) și (f) din Decizia 2005/566/CE a Comisiei din 9 decembrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul SEE (Cauza COMP/E-2/37.533 – Clorură de colină), în măsura în care reține încălcarea imputată BASF AG și UCB SA pentru o perioadă anterioară datei de 29 noiembrie 1994, în ceea ce privește BASF, și anterioară datei de 14 martie 1994, în ceea ce privește UCB.**

**3) În cauza T-101/05, stabilește cuantumul amenzii aplicate BASF la 35,024 de milioane de euro.**

**4) În cauza T-111/05, stabilește cuantumul amenzii aplicate UCB la 1,870 de milioane de euro.**

**5) Respinge celelalte capete de cerere.**

**6) În cauza T-101/05, fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată.**

**7) În cauza T-111/05, Comisia suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și 90 % din cheltuielile de judecată efectuate de UCB.**

Meij Forwood Papasavvas

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 12 decembrie 2007.

Grefier

E. Coulon

Îndeplinind funcția de președinte

A. W. H. Meij

# Cuprins

Istoricul cauzei și decizia atacată ..... II - 4960

Procedura și concluziile părților ..... II - 4968

În drept ..... II - 4971

1. Considerații introductive ..... II- 4971

2. Cu privire la primul motiv invocat de către BASF, întemeiat pe o încălcare a Regulamentelor nr. 17 și nr. 1/2003, precum și a liniilor directoare, ca urmare a majorării cuantumului amenzii cu 100 % în scop de descurajare ..... II - 4972

Argumentele părților ..... II - 4972

Aprecierea Tribunalului ..... II - 4974

3. Cu privire la al doilea motiv invocat de BASF, întemeiat pe o încălcare a principiilor securității juridice și proporționalității ca urmare a majorării cuantumului amenzii cu 50 % în temeiul încălcărilor repetate, precum și al unui calcul greșit al acestei majorări ..... II - 4977

Argumentele părților ..... II - 4977

Aprecierea Tribunalului ..... II - 4980

4. Cu privire la al treilea motiv invocat de BASF, întemeiat pe o aplicare greșită a comunicării privind cooperarea din 1996 ..... II - 4984

Argumentele părților ..... II - 4984

Aprecierea Tribunalului ..... II - 4989

Cu privire la documentul din 6 mai 1999 ..... II - 4991

Cu privire la reuniunea din 17 mai 1999 ..... II - 4992

Cu privire la comunicarea din 21 mai 1999 ..... II - 4996

Cu privire la comunicarea din 23 iulie 1999 ..... II - 4997

Cu privire la aprecierea raportului din 15 iunie și a comunicării din 23 iunie 1999 în lumina solicitării de informații din 26 mai 1999 ..... II - 4997

Cu privire la comunicarea din 16 iulie 1999 ..... II - 4998

Aprecierea globală a reducerii acordate BASF ..... II - 4998

5. Cu privire la al cincilea motiv invocat de BASF, întemeiat pe o reducere insuficientă a amenzii, independent de comunicarea privind cooperarea din 1996 ... II - 5000

Argumentele părților ..... II - 5000

Aprecierea Tribunalului ..... II - 5002

6. Cu privire la motivul invocat de BASF și de UCB, întemeiat pe o eroare de drept în calificarea acordurilor mondiale și europene drept încălcare unică și continuă ..... II - 5004

Argumentele părților ..... II - 5004

Aprecierea Tribunalului ..... II - 5013

Observații introductive ..... II - 5013

— Cu privire la semnificația argumentelor invocate de BASF ..... II - 5013

— Cu privire la noțiunea de încălcare unică și continuă ..... II - 5013

— Poziția adoptată de către Comisie în comunicarea obiecțiunilor și constatărilor din decizie ..... II - 5016

Cu privire la calificarea comportamentului ilicit în cauză ..... II - 5020

Cu privire la calculul amenzii aplicate BASF ..... II - 5033

7. Cu privire la al doilea motiv invocat de UCB, întemeiat pe aplicarea greșită a comunicării privind cooperarea din 1996 ..... II - 5036

Argumentele părților ..... II - 5036

Aprecierea Tribunalului ..... II - 5039

Cu privire la aplicarea *lex mitior* ..... II - 5039

Cu privire la calculul amenzii aplicate UCB ..... II - 5039

Cu privire la cheltuielile de judecată ..... II - 5043